REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

C Š O D

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SOCIALNI SKLAD

»KAJ SE BOMO PA DANES (NA)UČILI?«

Ideje in predlogi za aktivnosti v okviru vzgojno-izobraževalnega dela v romskih naseljih

Skupaj za znanje

»KAJ SE BOMO PA DANES (NA)UČILI?«

Ideje in predlogi za aktivnosti v okviru vzgojno-izobraževalnega dela v romskih naseljih

Urednice: Jana Toman, Marta Mozetič, dr. Barbara Kejžar

Uredniški odbor: Samanta Baranja, dr. Romana Bešter, dr. Mirjam Čebulc, Eva Kuhar, Urša Novak, dr. Janez Pirc

Avtorji: Samanta Baranja, Indira Bečirević, Vitomira Bećirević, dr. Mirjam Čebulc, Marko Gomboc, Andreja Jankovič Deržič, dr. Barbara Kejžar, Tina Koščak, Lea Lukan Somoza, Nika Meško, Lilica Majer, Marta Mozetič, Urša Novak, Suzana Pregelj, Erika Razpotnik, Maja Regina, Jana Toman, Marija Zagorc, Lili Zupančič, Katja Žibert

Ilustratorka: Virginija Jurkovič

Fotografije: arhiv projekta Skupaj za znanje

Lektoriranje: Samanta Baranja, dr. Barbara Kejžar

Oblikovanje: Vanja Dolhar, Nonparel d. o. o.

Izdajatelj: Center šolskih in obšolskih dejavnosti, Frankopanska 9, 1000 Ljubljana

Odgovorna oseba: Branko Kumer

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, avgust 2021

Publikacija je nastala v okviru projekta Skupaj za znanje – izvajanje aktivnosti podpornih mehanizmov pridobivanja znanja za pripadnike romske skupnosti. Naložbo je delno sofinancirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada in Republika Slovenija (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport). Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2016 – 2021, 9. prednostna os: Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine; prednostna naložba 9.1.: Aktivno vključevanje, vključno s spodbujanjem enakih možnosti in dejavnega sodelovanja ter izboljšanje zaposljivosti.

Brez pisnega dovoljenja izdajatelja je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, hkrati s kopiranjem, tiskanjem, shranitvijo v elektronski obliki, v okviru določil Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah.
Izjemoma je dovoljeno fotokopiranje prilog in tabel za lastno uporabo pri delu z otroki.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 74505987
ISBN 978-961-94888-4-3 (PDF)

Skupaj za znanje

»KAJ SE BOMO PA DANES (NA)UČILI?«

Ideje in predlogi za aktivnosti v okviru vzgojno-izobraževalnega dela v romskih naseljih

Ljubljana, 2021

»Kaj se bomo pa danes (na)učili?«

Na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti že od svojih začetkov skušamo otrokom približati znanje na bolj doživet in zabaven način, poln dogodivščin in pustolovščin. Njihovo otroško radovednost in iskreno zvedavost skušamo prebuditi s pomočjo izkustvenega učenja, učenja skozi igro in učenja na prostem, preko katerih na zabaven, a hkrati poučen način spoznavajo bližnji in daljni svet. Vedno znova nas razveseli, ko se otroci z naših aktivnosti vračajo polni nepozabnih vtisov na vsa doživetja in izkušnje, ki jim bodo za vedno ostala v spominu.

Ne učimo pa le otrok, nova znanja in izkušnje vedno znova pridobivamo tudi sami. Tako smo se pred več kot sedmimi leti podali na novo pot, ki je tudi nas zelo veliko naučila. V letu 2014 smo se namreč v okviru projekta Skupaj do znanja lotili izziva, kako znanje približati skupini otrok, ki baje niso preveč navdušeni nad učenjem in jih šola niti ne zanima. No, vsaj takšno je bilo (žal) prevladujoče mnenje o razlogih za neuspešnost in nevključenost romskih otrok na področju vzgoje in izobraževanja. Zelo hitro smo spoznali, da so takšna prepričanja in domneve zelo napačne. Tudi romski otroci so, tako kot vsi otroci, zelo radovedni in željni novih spoznanj, izkušenj in doživetij. Še dandanes ob vstopu v naselje pogosto pritečejo k nam in nas sprašujejo: »Kaj se bomo pa danes (na)učili?«

Do današnjega dne smo skozi projekta Skupaj do znanja (2014 – 2015) in Skupaj za znanje (2016 – 2021) preizkusili različne načine in poti, kako v njih ohraniti to radovednost in jim pokazati, zakaj je pomembno vedeti in znati. Nekaj najuspešnejših in najzanimivejših dejavnosti smo zbrali v tem priročniku, z željo, da bi tudi vi zanetili tisto zvedavo iskrico v njihovih očeh.

Ekipa projekta Skupaj za znanje

KAZALO

NEKAJ NAMIGOV IN NASVETOV, PREDEN SE LOTITE DELA 7

VODNIK ZA UPORABO PRIROČNIKA 10

TO SEM JAZ in TO SI TI 13

MOJA IN TVOJA DRUŽINA 13
POZNAM TEBE – SPOZNAVAM SEBE 15
KAKO SE POČUTIM DANES? 18
KO TE STRESE STRES 20
ČAS ZA SPROSTITEV 22
NE JEZI ME!!! 24
SLIŠIM, VIDIM, TIPAM, OKUŠAM, VONJAM 26
ŽIVIM ZDRAVO 30
STA LJUBEZEN IN SPOLNOST ISTA STVAR? 32

DANES SE (NA)UČIM 35

MATEMATIKA V AKCIJI 35
OD 1 DO 100 JE DOLGA POT 37
KO SE TI ZMEŠA OD VSEH KOMBINACIJ 39
VABLJENI NA LUTKOVNO PREDSTAVO 40
PRIPOVEDUJMO ZGODBO SKUPAJ 42
POSKOČNA ABECEDA 44
SO VAKERES?/KAJ GOVORIŠ? 46
KAJ LAHKO JAZ NAREDIM ZA BOLJ ČISTO OKOLJE? 48
PAZI, VULKAN BO IZBRUHNIL! 50
OD SKORJE DO JEDRA ZEMLJE S POMOČJO BUČNE JUHE 52
DOMA NA KMETIJI 54
LE KAJ SE SKRIVA NA TRAVNIKU? 56
PO ŽILAH MI TEČE KRI 58

RAD/A BI VEDEL/A ŠE VEČ **61**

SI KOS TEMU IZZIVU? 61
MI SMO NA MISIJI 64
VEŠ, KAJ RAD/A POČNEM? 66
GIBANJE JE LAHKO TUDI ZABAVNO 68
GOZDNA UČILNICA 70
PLES KOT UNIVERZALNI JEZIK 72
KO ZADIŠI PO ROMSKO 74
1, 2, 3 IN NOV STOL ŽE STOJI 76
POZOR, PAPARACI NA DELU! 78
KO KAMEN POSTANE IGRAČA 80

PRILOGE **83**

DELOVNI LIST 1: "KAKO SE POČUTIM DANES?" 83
DELOVNI LIST 2: "PO ŽILAH MI TEČE KRI" 84
DELOVNI LIST 3: "VEŠ, KAJ RAD/A POČNEM?" 87

PRIPOROČENA LITERATURA IN VIRI **89**

NEKAJ NAMIGOV IN NASVETOV, PREDEN SE LOTITE DELA

Preden začnete pregledovati naš priročnik z ustreznimi vsebinami in dejavnostmi, s katerimi bi se še bolj približali romskim otrokom in staršem, bi vam radi podali **nekaj namigov in nasvetov, kako se glede na naše izkušnje tega najbolje lotiti.** Težko je zajeti vse možne, velikokrat tudi povsem nepričakovane in nepredvidljive situacije, v katerih se boste znašli pri svojem delu, zato smo izbrali le nekaj tistih ključnih opažanj in nasvetov, ki bi jih bili tudi mi zelo veseli na začetku naše poti.

Uspešnost romskih otrok v vzgojno-izobraževalnem sistemu je odvisna od številnih dejavnikov, a kot smo prepoznali v okviru večletnega neposrednega dela na terenu, je prvo in ključno za uspeh pri delu **vzpostavitev zaupanja staršev in otrok.** Tako starši kot otroci morajo dobiti občutek in izkušnjo, da jim resnično želite pomagati in da vam lahko zaupajo. Šele ko postanete res »njihovi«, se pravo vzgojno-izobraževalno delo lahko začne.

Prav tako je zelo pomembno **dobro poznavanje potreb otrok in njihovih interesov, kar lahko dosežete le z nepristranskim opazovanjem in poslušanjem**. Pri tem se zavedajte, da v romska naselja vsi vstopamo z določenimi predhodnimi predstavami, celo stereotipi, neredko pa tudi s predsodki glede njihovega načina življenja in s tem povezanega (domnevnega) odnosa do izobrazbe. Če želite biti res uspešni pri svojem delu, morate to prepoznati pri sebi, ozavestiti in predelati. Ne vnašajte tega v delo z otroki in starši. **Ključno je, da v okviru svojega dela prepoznate osnovne potrebe in interese otrok na področju izobraževanja in jih skušate razumeti tudi v širšem kontekstu življenja v romskem naselju.**

Za uspešno vzgojno-izobraževalno delo z romskimi otroki sta pomembna še dva ključna elementa – **razvijanje otrokove samostojnosti in lastne odgovornosti**. Če želite celostno in dolgoročno pomagati otrokom in staršem na področju vzgoje in izobraževanja, je **pomembno, da vašega dela ne vodijo pomilovanje, potreba po pretiranem stalnem vmešavanju v otrokovo delo in po opravljanju njihovih obveznosti**, kot npr. na način, da skoraj namesto njih naredite domačo nalogo, da zaradi tega nimajo težav v šoli, učne snovi pa kljub temu še vedno ne razumejo. Če želite otroke resnično opolnomočiti in jih opremiti za boljše življenje, je zelo pomembno, da jih **naučite samostojnosti pri delu, saj s tem pridobijo za njih zelo pomembno izkušnjo in spoznanje, da zmorejo tudi sami.** Prav tako mora biti pomemben poudarek **na razvijanju njihove odgovornosti do lastnega dela in**

učenja, saj so s tem aktivno vključeni pri doseganju zadanih ciljev, kar hkrati močno krepi njihovo samozavest in pozitivno samopodobo.

Ne pozabite tudi na starše, saj sta njihova podpora in aktivno sodelovanje v teh procesih ključnega pomena za boljše vključevanje in uspešnost romskih otrok v vzgojno-izobraževalnem sistemu. V kolikor je mogoče, jih skušajte aktivno vključiti v aktivnosti za njihove otroke in jim pokazati, kako lahko tudi sami pomagajo otrokom pri učenju in opravljanju šolskih obveznosti.

Če boste smiselno upoštevali zapisane namige in nasvete za uspešno vzgojno-izobraževalno delo z romskimi otroki, ste že na pravi poti.

Upamo, da vam bodo **v pomoč tudi naši predlogi in ideje za vzgojno-izobraževalne dejavnosti z otroki in starši**, ki smo jih razvijali in razvili tekom večletnega neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela v romskih naseljih. V tem obdobju smo pripravili in izpeljali preštevilne izobraževalne aktivnosti in programe v različnih okoljih, ki so uspešno naslavljali prepoznane potrebe, interese in želje tako otrok kot tudi staršev. Ker jih je res nemogoče vse popisati na enem mestu, smo **v tej publikaciji izbrali najzanimivejše in najuspešnejše aktivnosti, ki smo jih umestili v tri vsebinske sklope, ki so po naših izkušnjah specifični za vzgojno-izobraževalno delo z romskimi otroki**:

1. **Samopodoba in samozaupanje, vzpostavljanje medsebojnih odnosov, vrednote, pomen izobrazbe in znanja, izzivi odraščanja:** zaradi neustreznih vzgojnih prioritet v družinskem okolju in odsotnosti ustrezne socializacije v predšolskem obdobju se mnogo romskih otrok sooča s slabšo samopodobo in samozavestjo, s težavami pri vzpostavljanju zdravih medsebojnih odnosov, z neustreznimi vrednotami in nezdravim soočanjem z izzivi odraščanja. Vse to pomembno vpliva na njihovo uspešnost na področju izobraževanja, zato je zelo pomembno, da tem aktivnostim namenite dovolj pozornosti in časa. Na ta način izgradite iskren odnos in odnos zaupanja z otroki, kar se bo odražalo v večji uspešnosti pri izvajanju vzgojno-izobraževalnih aktivnosti. Nemalokrat romski otroci zaradi neustreznih pogojev v domačem okolju sprejmejo večnamenski prostor kot varno in spodbudno okolje, v katerem se lahko zaupno pogovorijo o svojih stiskah, čustvih in ovirah, povezanih z njihovim izobraževanjem ter odraščanjem. Nekaj uporabnih aktivnosti na to temo smo umestili pod naslovom »To sem jaz in to si ti«.

2. **Jezikovne bariere in primanjkljaji na osnovnih učnih področjih:** romski otroci se pri vključevanju in aktivnem sodelovanju v vzgojno-izobraževalnih procesih soočajo s številnimi ovirami, ki izvirajo iz njihovega socialno-ekonomskega in manjšinskega položaja. Zaradi slabe vključenosti v programe predšolske vzgoje mnogi od njih vstopajo v izobraževalni prostor slabo opremljeni z osnovnimi veščinami in znanji, ki bi jih pridobili v predšolskem obdobju, in z resnimi sporazumevalnimi nezmožnostmi v slovenskem jeziku. Zaradi tega je zelo pomembno, da posebno pozornost namenite izvedbi aktivnosti, s pomočjo katerih bodo otroci usvojili in utrdili osnovna znanja s področja matematike, slovenščine in spoznavanja okolja. Prav tako je ključnega pomena, da pri načrtovanju in izvajanju teh aktivnosti redno sodelujete s strokovnimi delavci vzgojno-izobraževalnega zavoda, ki ga obiskujejo otroci, saj tako bolj celostno pristopate in pomagate otroku pri odpravljanju njegovih primanjkljajev, utrditvi šibkih in krepitvi močnih področij. Ob tem naj vam namignemo, da boste pri svojem delu bolj uspešni, če se boste poslužili pristopov učenja skozi igro, na zabaven način, in učenja na prostem, saj se bo s tem dvignila motivacija otrok. Nekaj uporabnih in koristnih idej, kako to izpeljati, smo vključili v poglavje »Danes se (na)učim«.

3. **Interesi in zanimanja, želje po novih spoznanjih, doživetjih in izkušnjah, ki okrepijo motivacijo in željo po znanju:** tudi romski otroci so tako kot vsi otroci zelo radovedni in željni novih izkušenj in spoznanj, imajo svoja zanimanja in interese, a so pogosto prikrajšani za takšna doživetja in izkušnje izven meja naselja. S prostočasnimi in obšolskimi dejavnostmi, ki bodo osnovane na njihovih interesih in zanimanjih in jim bodo ponudila zanimiva doživetja in izkušnje tudi izven meja njihovih naselij, boste pridobili otroke za nezavedno učenje in raziskovanje sveta. Ker smo tudi sami prepoznali to področje kot ključno za boljšo motivacijo in osveščenost otrok o pomenu znanja, smo razvili posebne programe in pristope učenja skozi igro in na prostem, ki so predstavljeni v poglavju »Rad/a bi vedel/a še več«.

VODNIK ZA UPORABO PRIROČNIKA

Kot smo že zgoraj nakazali, so **dejavnosti v priročniku smiselno razdeljene v tri vsebinske sklope**, ki smo jih prepoznali kot najbolj ključne in smiselne pri delu z romskimi otroki in starši:

1. **TO SEM JAZ in TO SI TI** – v ta sklop smo umestili dejavnosti, s pomočjo katerih boste skupaj z otroki spoznavali same sebe in svoje sovrstnike, si predstavili svoje družine in se naučili, zakaj je pomembno prepoznati svoja čustva in jih tudi znati izražati, nekaj pozornosti pa boste namenili tudi tegobam odraščanja.
2. **DANES SE (NA)UČIM** – v ta sklop smo uvrstili dejavnosti, s pomočjo katerih boste lahko usvajali in utrjevali osnovna znanja s področja jezika, matematike in spoznavanja okolja skozi igro in na zabaven način.
3. **RAD/A BI VEDEL/A ŠE VEČ** – v ta sklop smo vključili primere prostočasnih in obšolskih dejavnosti, s katerimi boste lažje vzbudili zanimanja in interese otrok, jih spodbudili k novim spoznanjem in jim omogočili nova doživetja in izkušnje tudi preko meja naselij, vključno z dvema programoma učenja skozi igro in učenja na prostem, ki smo jih razvili oz. nadgradili v okviru projekta.

V pomoč pri načrtovanju in izvedbi dejavnosti smo le-te opremili z določenimi rubrikami:

Starost

Priporočljiva okvirna starost otrok, ki jim je namenjena zapisana dejavnost. Zaradi večjega starostnega razpona pri osnovnošolskih otrocih smo pripisali tudi informacijo, ali je aktivnost bolj ustrezna za prvo, drugo ali tretjo triado.

Število otrok

Priporočljivo število otrok.

Čas	Okviren čas trajanja dejavnosti, pri čemer je potrebno upoštevati starost udeležencev – v primeru mlajših otrok dejavnosti trajajo praviloma malo dlje, v primeru starejših otrok so izvedbe lahko tudi krajše.
Pripomočki	Nabor osnovnih pripomočkov, potrebnih za izvedbo zapisane dejavnosti. Ob tem predlagamo, da spodbujate ponovno rabo obstoječih materialov, ki jih najdemo v naravi ali domačem okolju.
Namen naloge	Predstavitev osnovnega namena in ciljev, ki jih želimo doseči z zapisano dejavnostjo. Ob tem je seveda mogoče kombinirati različne dejavnosti, da zasledujemo določen namen, ali pa z dodatnimi vsebinami razširimo želene namene in cilje našega dela.
Predpriprava	Kratek opis potrebne predhodne priprave za izvedbo dejavnosti.
Izvedba	Opis ključnih korakov pri izvedbi dejavnosti, ki jih lahko po potrebi prilagodite dani situaciji.
Priporočila	Nasveti izvajalcem za uspešnejšo izvedbo dejavnosti, predlogi za nadgradnjo oz. razširitev dejavnosti za druge starostne skupine, sodelovanje s starši itd.

TO SEM JAZ in TO SI TI

MOJA IN TVOJA DRUŽINA

predšolski, učenci | **15** | **45 minut**

PRIPOMOČKI:

- različne slikanice in knjige o družini,
- risalni listi,
- flomastri ali barvice.

NAMEN:

- Otrok spozna pojem »družina«, razmišlja o svoji družini, medsebojnih odnosih in njihovih pozitivnih lastnostih ter o tem, kako pomembna je družina.
- Otrok spozna različne oblike družine, se jih nauči sprejemati in spoštovati.

IZVEDBA:

1. Otroke povabimo v polkrog, jim pokažemo fotografijo družine (priporočljivo, da svojo) in jih spodbudimo k pogovoru o tem, kaj menijo, da fotografija predstavlja, kdo ali kaj je na fotografiji itd. Ob tem jih usmerjamo k pravilnemu odgovoru, tj. družina.
2. Otrokom predstavimo svojo družino in pri tem poudarimo, kakšne odnose imamo znotraj družine.
3. Temu sledi pogovor o družinah otrok, pri čemer si pomagamo z naslednjimi vprašanji:

- kdo sestavlja tvojo družino;
- ali živite skupaj z babico in dedkom;
- kje živite;
- ali živi z vami še kdo drug (navežemo na hišne ljubljenčke, strice, tete ipd.);
- kako se v družini razumete med sabo;
- kdo je zjutraj slabe volje;
- kdo zna dobro pripovedovati šale, kdo zgodbe;
- ali pomagate drug drugemu pri opravilih, domači nalogi ipd.;

- kdo pri vas najbolje kuha, kdo peče;
- kdo je najboljši matematik, kdo dobro igra nogomet ipd.

4. Izvajalec pri spoznavanju družine omeni hišne ljubljenčke, lahko omeni tudi različne oblike družine in jih predstavi s fotografijami, knjigami ipd.
5. Po pogovoru otroke povabimo, da na risalni list s flomastri/barvicami narišejo svojo družino (vse osebe, ki živijo skupaj) in zraven vsakega člana napišejo, kdo je to (mami, oči, sestra, brat, dedek, babica) ter katera lastnost jim je pri tej osebi najbolj všeč.
6. Sledi predstavitev risb, ki so jih narisali otroci.

PRIPOROČILA:

- Izvajalec pomaga predšolskim otrokom in otrokom prve triade pri zapisu družinskih članov na risbi/fotografiji, v kolikor je to potrebno. Pozitivne lastnosti otroci ubesedijo v procesu predstavitve (pri predšolskih otrocih ta del lahko izpustimo).
- Otroci druge in tretje triade družinske člane narišejo ali nalepijo fotografijo svoje družine. V procesu predstavitve otroci natančneje pojasnijo izpostavljene pozitivne lastnosti družinskih članov.
- Dejavnost lahko nadgradite z risanjem družinskega drevesa (jaz, brati/sestre, starši, stari starši).

POZNAM TEBE – SPOZNAVAM SEBE

učenci, mladostniki | **10** | **45 – 60 minut**

PRIPOMOČKI:

- več barvnih pisanih listov A5 (vsak udeleženec dobi 3 liste),
- kemični svinčniki,
- pisala,
- flomastri različnih barv za pisanje na tablo,
- tabla.

NAMEN:

- Otroci se urijo v razlikovanju med pozitivnimi značajskimi lastnostim, veščinami in značilnostmi zunanjega izgleda ter si s tem krepijo samozavest.
- Otroci spoznavajo sebe in svoje sovrstnike ter ob tem odkrivajo svoje pozitivne lastnosti.

PREDPRIPRAVA:

Priporočljivo pri izvedbi dejavnosti je, da se otroci med seboj dovolj dobro poznajo in da med njimi vlada naklonjen ter spodbuden odnos. Pred samo izvedbo dejavnosti spodaj zapisane besede in besedne zveze – ki jim lahko dodamo tudi svoje opise – natisnemo in razrežemo na manjše trakove, tako da je na traku le ena beseda (trakove lahko plastificiramo). Seznam besed in besednih zvez smiselno prilagodimo starostni skupini udeležencev.

FRIZURA, MODRE/RJAVE/ZELENE OČI, DOLGI LASJE, NALAKIRANI NOHTI, OBLIKA NOSU, SKRBNOST, DUHOVITOST, POŠTENOST, INTELIGENTNOST, OPTIMIZEM, POGUM, ODLOČNOST, NATANČNOST, DRUŽABNOST, MIRNOST, LEPO RIŠE, LEPO SE IZRAŽA, ZNA POVEDATI SVOJE MNENJE, ZNA DELATI RAZLIČNE FRIZURE, DOBRO KUHA, DOBRO SKRBI ZA DRUGE, ZNA LEPO NALAKIRATI NOHTE, POMAGA SOVRSTNIKOM PRI DOMAČI NALOGI, LEPO POJE, DOBRO PLEŠE, IMA DOBER OKUS ZA GLASBO …

IZVEDBA:

1. Z otroki se pogovorimo o značilnostih zunanjega izgleda, veščinah posameznika, pozitivnih značajskih lastnostih. Za boljše razumevanje posameznih sklopov lahko značilnosti zapišemo na tablo v obliki miselnega vzorca oz. na način, ki je otrokom blizu. V našem primeru smo narisali tri hiše in po mizi razporedili trakove z besedami iz zgornjega kvadrata. Otrok vzame trak z besedo, jo deli s preostalimi in jo zapiše v ustrezno hiško. Ob tem je seveda dobrodošel tudi pogovor o posameznih značilnostih. Hiške lahko naredimo tudi iz listov različnih barv, otroci pa trakove z besedami dodajajo v pripadajočo hiško.

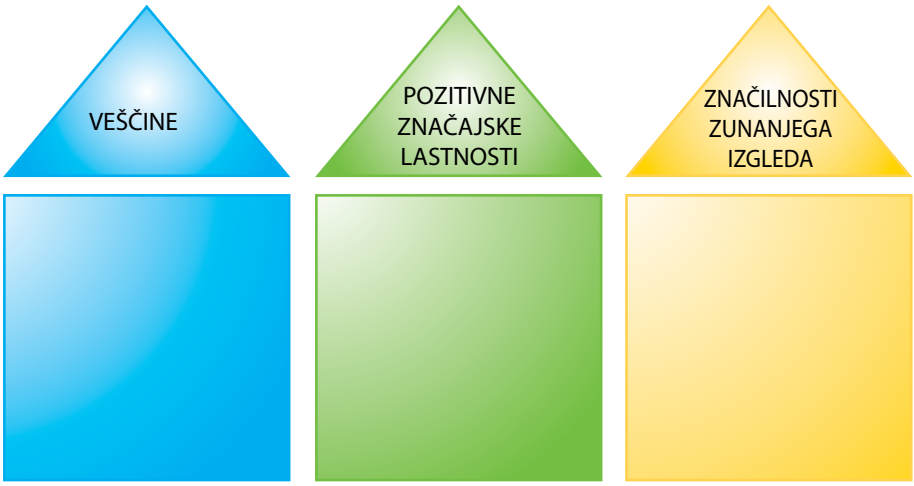

2. Po končani uvodni dejavnosti otrokom razdelimo liste. Vsak napiše na list svoje ime in ga poda desnemu sosedu. Otrokom nato razložimo navodila za nadaljnje delo. Vsak naj napiše vsaj eno pozitivno značajsko lastnost tiste osebe, katere ime je zapisano na zgornjem delu lista. Ko končajo zapis, zapognejo papir tako, da prekrijejo svoj zapis, vidno pa ostane ime lastnika lista (prepogibanje lista v obliki harmonike). List podajo desnemu sosedu, ki napiše eno pozitivno značajsko lastnost, zapogne papir in poda naprej. Papir potuje v desno toliko časa, dokler vsi otroci ne napišejo odgovora oz. dokler list ne pripotuje do tistega, katerega ime je zapisano na vrhu lista.
3. Otroci dobijo nov list. Ponovimo postopek z zapisom imena ter podajanjem lista v desno. V drugem krogu vsak otrok napiše veščine tiste osebe, katere ime je vidno na vrhu lista. Papir potuje v desno toliko časa, dokler vsi otroci ne napišejo odgovora oz. dokler list ne pripotuje do tistega, katerega ime je vidno na vrhu lista.

4. Otroci dobijo nov list. Ponovimo postopek z zapisom imena in podajanjem lista v desno. V tretjem krogu otroci napišejo značilnosti zunanjega izgleda osebe, katere ime je vidno na vrhu lista, ki so jim všeč.
5. Po končani dejavnosti otroke spodbudimo, da na glas preberejo zapisane odgovore o sebi in spregovorijo, kako so se ob prebranem počutili.

PRIPOROČILA:

- Dejavnost lahko izvedemo tudi skupaj s starši, predvsem v navezi mladostnik – starš (kako starš vidi otroka in obratno).
- Po končani dejavnosti lahko otroci iz listov, kamor so zapisovali različne lastnosti, izdelajo obesek za na steno, kot prikazuje slika.
- Ob koncu dejavnosti lahko uporabimo didaktične kartice Igrajmo se – spoznajmo se, ki vsebujejo vprašanja za boljše spoznavanje drug drugega.

KAKO SE POČUTIM DANES?

učenci | 10 | 45 – 60 minut

PRIPOMOČKI:

- didaktični pripomoček Razpoloženjske kartice (kartice lahko izdelamo sami, če nimamo pripomočka),
- listki z zapisanimi različnimi čustvi za igro pantomime,
- delovni list (Priloga 1).

NAMEN:

- Otroci se naučijo prepoznati, kakšno čustvo občutijo v različnih življenjskih situacijah.
- Otroci spoznajo, kako se odzivati na določene občutke in čustva ter kako jih izraziti.
- Otroci preko obrazne mimike prepoznajo čustva, razvijajo empatijo in sposobnost vživljanja v čustva drugih.

PREDPRIPRAVA:

Pripravimo več izvodov delovnega lista in izdelamo razpoloženjske kartice. Če nimamo didaktičnega pripomočka ga lahko naredimo sami tako, da ena stran prikazuje določeno razpoloženje – narišemo vesel, žalosten obraz, na drugi strani pa so navedena vprašanja, vezana na to razpoloženje).

IZVEDBA:

1. Z otroki se usedemo v polkrog in pričnemo pogovor o čustvih. Pokažemo jim razpoloženjske kartice in skupaj poimenujemo različna čustva. Otroke spodbudimo k razmišljanju, kako se počutijo, ko v šoli dobijo slabo oceno. Najbrž niso le žalostni, lahko so tudi razočarani, jezni.

2. Otrokom razdelimo pripravljene delovne liste. Pri reševanju si lahko pomagajo z razpoloženjskimi karticami. Ob tem spodbudimo pogovor o različnih reakcijah otrok iz delovnega lista in kako bi se sami odzvali v taki situaciji.
3. V skupini se nato pogovorimo o različnih situacijah, kakšna čustva takrat doživljamo, na kakšne načine svoje občutke izrazimo in kako se lahko z njimi konstruktivno spopademo. Na primer: Si ti vedno dobre volje, vesel? Kaj te spravi v slabo voljo in kako se takrat počutiš? Jokaš, se umakneš na samo, se s kom pogovoriš? Kako pomagati nekomu, ki je žalosten? Pogovorimo se tudi o tem, na kakšen način lahko izrazimo čustva – npr., ko smo jezni, lahko naredimo 10 poskokov, tečemo, kričimo, da se pomirimo (s tem ne škodujemo sebi in drugim); ko smo žalostni, se zjokamo in ne zadržujemo žalosti v sebi.
4. Dejavnost zaključimo s pantomimo. Izvajalec na manjše listke zapiše različna čustva. Otrok izvleče listek in s telesom pokaže to čustvo. Pri tem zahtevnost prilagodimo starosti otrok.

PRIPOROČILA:

Za lažji začetek lahko najprej preberemo ali pogledamo krajšo knjigo na to temo, npr. Ida Mlakar: Kako sta Bibi in Gusti preganjala žalost?, Kako sta Bibi in Gusti sipala srečo? ipd.

KO TE STRESE STRES

učenci | 2 – 8 | 60 minut

PRIPOMOČKI:

- pisani baloni,
- moka,
- žlica,
- lij,
- alkoholni flomastri.

NAMEN:

- Otrok spozna čustvo stres in se nauči, kako se z njim soočiti na učinkovit način doma in v šoli ter v življenju nasploh.
- Otrok zna ločiti med pozitivnim in negativnim stresom.

IZVEDBA:

1. Z otroki se usedemo v polkrog in jih povprašamo, kako se počutijo. Pogovor nadaljujemo o fizioloških znakih stresa – ali so kdaj slabše spali ali se slabo počutili pred testom v šoli/nastopom pred sošolci.
2. Otrokom pojasnimo pomen stresa, kako se zaradi njega lahko počutimo in kakšne telesne znake stresa poznamo. Seznanimo jih s tem, da poznamo pozitiven in negativen stres, pojasnimo razliko in navedemo primere. Poudarimo, da se v primeru pozitivnega stresa (eustres) počutimo pozitivno, spodbudno in imamo občutek, da imamo stvari pod nadzorom (npr. tekmovanje v športni disciplini, test matematike ali nastop pred prijatelji lahko v nas prebudijo stresni telesni odziv). Te situacije nam morajo predstavljati izziv, ki ga bomo uspešno prestali in se bomo ob tem dobro počutili, doživeli bomo osebno zadovoljstvo, prejeli pohvalo ipd. Če pa bomo na take situacije gledali kot na grožnjo (ne bo nam uspelo, pretežko je, ne znam dovolj ipd.), pa bomo doživeli negativni stres (distres), ki bo zmanjšal sposobnost našega razmišljanja in pomnjenja. Spodbudimo jih, da še sami poiščejo primere pozitivnega/negativnega stresa v njihovem življenju.
3. Pogovor nadaljujemo z osnovnimi metodami spoprijemanja s stresom. Skupaj poskušamo najti načine, kako se s stresom lahko soočimo (dovolj spanja, dovolj gibanja, zdrava prehrana, globoko dihanje, osredotočenje na pozitivno mišljenje ipd.).

4. Dejavnost zaključimo z izdelavo protistresnih žogic. Balon najprej malo napihnemo, da se raztegne in nazaj spustimo. Nato balon nataknemo na lij in ga počasi napolnimo z moko toliko, da se udobno prilega dlani. Iz napolnjenega balona iztisnemo odvečen zrak in ga zavežemo. Balone lahko po želji okrasimo z alkoholnimi flomastri. Ko čutimo, da smo v stresu, primemo tako narejeno žogico v dlan in jo stiskamo.

PRIPOROČILA:

Tema stres lahko postane tedenska dejavnost. Bolj podrobno opredelimo telesne (hrup, vročina, težka šolska torba) in duševne (strah pred šolo, konflikt s sošolci, pričakovanja staršev) znake stresa. Poglobimo se v iskanje dejavnikov stresa, ki nam jih povzročajo šola (vrstniki, učitelji, preverjanje znanja), razmere doma (visoka pričakovanja staršev, slab odnos med staršema, nezanimanje), značilnosti otroka (prevelika pričakovanja, perfekcionizem, introvertiranost).

ČAS ZA SPROSTITEV

predšolski, učenci | **2 – 8** | **60 minut**

PRIPOMOČKI:

- več različnih velikosti ploščatih kamnov,
- različne akrilne barve (cela barvna paleta),
- slikarska paleta za akrilne barve,
- svinčniki z radirko,
- palčke za ušesa z različnimi debelinami,
- zobotrebci,
- različni primeri mandal, ki jih najdemo na spletu,
- računalnik ali tablica za ogled videoposnetka.

NAMEN:

- Otrok s pomočjo slikanja mandal razvija koordinacijo oko - roka, natančnost, vztrajnost, pozornost in koncentracijo.
- Otrok spozna simbolni pomen mandale in se seznani s slikanjem mandale kot posebnega načina sprostitve in umiritve.

PREDPRIPRAVA:

Skupaj z otroki se dan pred izvedbo dejavnosti odpravimo na sprehod in naberemo več ploščatih kamnov, ki naj bodo različne velikosti. Otroci naj kamne očistijo, osušijo ter eno stran pobarvajo s črno akrilno barvo. Na spletu poiščemo različne primere mandal, ki bodo otrokom v pomoč, ko jih bodo ustvarjali sami.

IZVEDBA:

1. Otrokom predstavimo mandalo. Povemo jim, da mandale izvirajo iz budizma in hinduizma. Slikanje mandal za človeka predstavlja posebno vrsto meditacije in ima terapevtski učinek, saj zahteva veliko pozornosti in koncentracije.

2. Skupaj si ogledamo videoposnetek z navodili za slikanje mandal na YouTube kanalu. Otrokom pokažemo tudi več različnih primerov mandal, ki smo jih našli na spletu.
3. Z otroki pripravimo prostor za ustvarjanje: v slikarske palete nalijemo akrilne barve (več otrok si lahko deli eno slikarsko paleto), razdelimo palčke za ušesa, svinčnike z radirko, zobotrebce.

– Pri ustvarjanju si lahko pomagamo tako, da si večkrat ogledamo posnetek ali le določene dele videoposnetka. V pomoč so nam lahko tudi fotografije mandal, ki jih predhodno poiščemo na spletu.

PRIPOROČILA:

– Priporočljivo je, da se otrokom ponudi cela paleta barv. Izvajalec opazuje otrokovo izbiro barv, lahko jih skupaj poimenujejo, se pogovarjajo o izbiri ipd.
– Dejavnost se lahko uporabi kot uvod v spoznavanje religij sveta, indijske kulture, hrane ipd.
– Dejavnost je z nekaj prilagoditvami primerna tudi za predšolske otroke – predstavitev mandale kot ena od tehnik risanja (spoznavanje različnih tehnik risanja).

NE JEZI ME!!!

učenci 2. in 3. triade | 15 | 60 minut

PRIPOMOČKI:

- kratka zgodba »Žeblji v ograji« (zapisana v nadaljevanju) ali podobna poučna zgodba na temo jeze,
- barvice,
- papir.

NAMEN:

- Otroci se seznanijo s čustvom jeza in se naučijo ozavestiti občutke, ko so jezni.
- Otroci spoznajo načine konstruktivnega obvladovanja jeze.

IZVEDBA:

1. Z otroki spregovorimo o svoji izkušnji in občutkih, ko smo jezni. Povemo, kako se počutimo, ko je kdo jezen na nas.
2. Pogovor nadaljujemo na način, da tudi oni spregovorijo o jezi – Ali se pogosto jeziš, zakaj se jeziš in kako to pokažeš? Kaj rečeš, ko si jezen? Ali se znaš opravičiti?
3. Otrokom preberemo kratko zgodbo »Žeblji v ograji«.
4. Z otroki razpravljamo o sporočilu zgodbe in kakšne posledice lahko prinese jeza. Kaj je glavno sporočilo zgodbe? S čim si lahko pomagamo, da bi se manj jezili, zakaj je jeza nevarna?
5. Otroci narišejo, kako so si predstavljali prebrano zgodbo.
6. Z otroki se pogovorimo, na kakšne načine lahko obvladamo jezo ter skupaj preizkusimo konstruktivne načine obvladovanja jeze (preusmeritev pozornosti – tečemo, skačemo, kričimo, meditacija, dihalne vaje).

PRIPOROČILA:

- Za uspešnejšo izvedbo dejavnosti je priporočljivo poznavanje vaj za preusmeritev pozornosti, dihalnih vaj ali tehnik meditacije.
- Delavnico lahko izvedemo tudi skupaj s starši.

ŽEBLJI V OGRAJI

Majhen fant, ki se je večkrat slabo obnašal, se je nekega dne močno razburil. Njegov oče, ki je bil pameten človek, mu je dal vrečko, polno žebljev ter mu dejal, da naj vedno, ko bo razburjen in se ne bo mogel obvladati, zabije en žebelj v ograjo. Prvi dan je fant zabil v ograjo kar 37 žebljev. V naslednjih nekaj mesecih se je naučil obvladovati svoje obnašanje in število zabitih žebljev v ograjo se je počasi začelo zmanjševati. Fant je kmalu odkril, da je lažje obvladovati svoje obnašanje, kot zabijati žeblje v ograjo. In končno je prišel dan, ko se ni nič razburil, in tako tudi ni zabil nobenega žeblja v ograjo. Tako je to povedal očetu, in ta mu je rekel, da naj vsak dan, ko se ne bo razburil, potegne en žebelj iz ograje. Dnevi so minevali, in prišel je dan, ko je fant povedal svojemu očetu, da ni več žebljev v ograji. Oče je prijel sina za roko in ga peljal do ograje. Tam mu je rekel: »Sin moj, dobro si opravil svoje delo, toda poglej vse te luknje v ograji. Ograja ne bo nikoli več ista. Ko nekomu rečeš nekatere stvari v besu, te besede pustijo brazgotine, ki so kot te luknje v ograji. Človeka lahko zabodeš z nožem, in kasneje nož tudi izvlečeš iz njega. Potem mu sicer lahko neštetokrat poveš, da ti je žal, vendar rana ostane za vedno. Besedne rane ravno tako bolijo kot fizične. Pravi prijatelji so tako redki, kot so redki dragulji. Prijatelji te pripravijo do nasmeha, prijatelji te poslušajo, prijatelji te opogumljajo, ko ti gre slabo, imajo zate lepe in spodbudne besede in njihovo srce je tebi vedno odprto.«

SLIŠIM, VIDIM, TIPAM, OKUŠAM, VONJAM

predšolski, šolski | **15** | **30 – 60 minut/ dejavnost**

PRIPOMOČKI:

- knjiga Anne Claybourne: *Človeško telo v 30 sekundah* ali podobno gradivo, v katerem je slikovni prikaz sestave različnih čutil,
- risanka "Nekoč je bilo življenje" (YouTube),
- računalnik (za ogled videoposnetkov),
- tablični računalniki (učenci lahko v ta namen uporabijo svoj telefon),
- A4 list in barvice,
- ročna svetilka,
- igra Tipni spomin ali manjši koščki različnih materialov,
- ročaj metle in različni pripomočki za ovire (palice, stožci, zaboj ipd.),
- začimbe (kava, cimet, poper),
- prehrambni izdelki (čokolada, limona, kuhano jajce),

NAMEN:

- Otrok spozna različna čutila in njihov namen.
- Otrok se seznani z drugačnostjo (invalidnostjo), jo poskuša razumeti in se vanjo vživeti, ozavesti pomen skrbi za svoje zdravje.

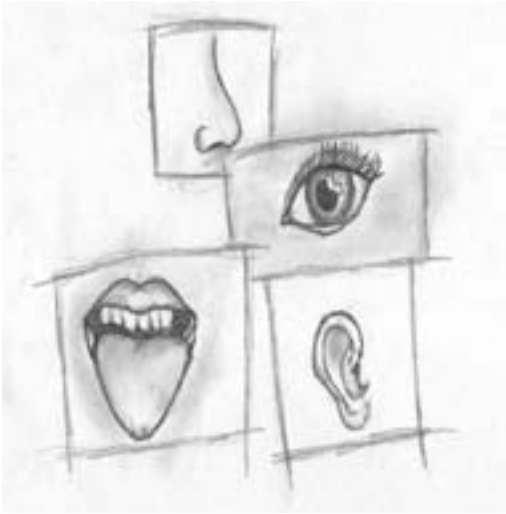

PREDPRIPRAVA:

Pred vsako izvedbo dejavnosti se z otroki pogovorimo o človeškem telesu, pogovor navežemo na čutila. Večkrat si ogledamo posamezne dele risanke »Nekoč je bilo življenje«. Če nimamo na voljo igre Tipni spomin, lahko sami pripravimo pare na otip iz različnih kosov blaga (jeans, bombaž, žamet, svila itd.), enake velikosti in pripravimo podobno igro Tipnemu spominu, npr. da morajo iz vrečke izvleči dva enaka koščka blaga.

IZVEDBA:

Sluh:

- Otroke povabimo na blazino in jih spodbudimo k razmišljanju z različnimi vprašanji, kot npr. s katerim organom slišimo, kako je ta organ sestavljen. Ogledamo si sestavo ušesa (slika v knjigi, slika na računalniku).
- V nadaljevanju se odpravimo na sprehod v bližnjo okolico, otrokom pa pred tem razdelimo tablične računalnike in razložimo navodila dejavnosti: na sprehodu mora vsak otrok posneti tri različne zvoke (posnetek mora vsebovati zvok in sliko). V ta namen lahko uporabijo svoje mobilne telefone.
- Po prihodu v učilnico otroci posamezno predvajajo posnete zvoke, ki jih ostali poskušamo prepoznati in poimenovati.
- Z otroki se pogovorimo, kako bi bilo, če bi bili gluhi, in jih seznanimo s tem, katere pripomočke uporabljajo gluhi in naglušni (palica, slušni aparat – ki si ga tudi ogledamo, če imamo možnost).
- Otroke seznanimo z govorico gluhih in skušamo črkovati svoje ime.

Vid:

- Otroke povabimo na blazino ter jih spodbudimo k razmišljanju z različnimi vprašanji, kot npr. s katerim organom vidimo, kako je ta organ sestavljen. Ogledamo si sestavo očesa (slika v knjigi, na računalniku).
- V nadaljevanju izvedemo več dejavnosti:
  - Narišemo oko in poimenujemo/zapišemo dele očesa.
  - Otroke razdelimo v pare, nato se postavijo eden nasproti drugemu in opazujejo drug drugega eno minuto. V naslednjem koraku se obrnejo stran eden od drugega. Vsak od njih si v tem času nekaj spremeni na sebi (namesto čopa spuščeni lasje, prstan na drugi roki, zavihani rokavi majice itd.). Vsak par mora ugotoviti, kaj je drugi spremenil na sebi.
  - Opazujemo oko in spremembe v njem ob približevanju/oddaljevanju svetlobe (svetilka).
- Po izvedenih dejavnostih se z otroki pogovorimo, kako bi bilo, če ne bi videli, kako bi si lahko pomagali in katere pripomočke uporabljajo slabovidni in zakaj. Otroke seznanimo z Braillovo pisavo za slepe.

Tip:

– Z dejavnostmi, ki se navezujejo na spoznavanje možnosti tipanja, hkrati spoznavamo, kako pomemben je vid v našem življenju:
  - Skupaj z otroki igramo igro Tipni spomin ali podobno igro, ki smo jo pripravili sami.
  - Pripravimo poligon z različnimi ovirami, ki jih morajo otroci premagati z zaprtimi očmi. Za ovire uporabimo predmete, kot npr. stol, stožec, nižja klop, mizica, palica, zaboj ipd. Opozorimo jih, naj bodo pri premagovanju ovir previdni. V prvem poskusu imajo otroci prevezo na očeh in skušajo ovire premagati brez pomoči. V drugem poskusu imajo otroci prevezo na očeh in si pri premagovanju ovir pomagajo z ročajem od metle ali palico.

Okus in voh:

– Otroke povabimo na blazino ter jih spodbudimo k razmišljanju z različnimi vprašanji, kot npr. s katerim organom okušamo, katere okuse poznamo (ob tem jih lahko spodbudimo še s podvprašanji: kakšnega okusa je čokolada, limona, radič, čips ipd.). Okusu dodamo še voh in poimenujemo organ voha. Skupaj razmišljamo, kaj nam diši in kaj ne.

– Izdelamo plakat, na katerega narišemo jezik in dopišemo vrste okusov. Ob tem razmišljamo, kaj je sladko, slano, kislo in grenko. Ugotovitve pa zapišemo na plakat. Otrokom prekrijemo oči s prevezo. Imajo dve nalogi: v okviru prve naloge vonjajo različne sestavine in skušajo uganiti, kaj vohajo (čokolada, kava, cimet, poper …); v okviru druge naloge oči ostanejo prevezane, dodatno si zatisnejo nos ter skušajo ugotoviti, kaj so pojedli. Da je naloga še težja, hrano pripravimo na drugačen način (korenje npr. nastrgamo z lupilnikom).

PRIPOROČILA:

– Pri dejavnosti lahko uporabite znanstveno-raziskovalni set Spoznavanje človeških organov (Kidzlabs).
– Dejavnost je zaradi svoje obsežnosti lahko večtedenski projekt.
– Za utrjevanje znanja na temo spoznavanja čutil si lahko izdelamo didaktični pripomoček, kot je prikazano na spodnjih slikah. Slike plastificiramo, nalepimo ježke in na tak način dobimo didaktični pripomoček za večkratno uporabo.

ŽIVIM ZDRAVO

predšolski, učenci, mladostniki | **15 – 20** | **45 – 60 minut**

PRIPOMOČKI:

- 2x šeleshamer (obesimo oz. prilepimo na steno/tablo),
- flomastri,
- različno sadje in zelenjava,
- noži in deske za rezanje,
- mešalnik za pripravo sadnih in/ali zelenjavnih napitkov (smutijev).

NAMEN:

- Otrok spozna pomen zdravja (zdravje kot vrednota).
- Otrok spozna povezanost zdravja z različnimi aspekti v življenju in kako lahko sam vpliva na svoje (zdravo) počutje tudi z zdravo prehrano.
- Otrok spozna različne vrste sadja in zelenjave ter njihove pozitivne učinke na naše zdravje.

IZVEDBA:

1. Dejavnost pričnemo tako, da otroci stojijo in imajo okoli sebe dovolj prostora. Skupaj izvedemo osnovne raztezno-gimnastične vaje ter nekaj dihalnih vaj.
2. Po raztezanju se z otroki usedemo v polkrog. Izvajalec na sredino šeleshamerja napiše pojem zdravje. Otroke spodbudimo, da povedo vse, kar se spomnijo, vezano na ta pojem izvajalec ali otrok pa jih zapiše na šeleshamer.
3. Zapisane informacije nato na drugem šeleshamerju razvrstimo v različne kategorije: zdrava prehrana, gibanje, higiena, počutje. Sledi pogovor o zdravju in kako skrbeti zanj.
4. Dejavnost nadaljujemo z različnimi vprašanji glede zdrave prehrane – kaj njim predstavlja zdrav obrok, zdrava pijača, zdrava hrana, kako je potrebno ravnati s sadjem in zelenjavo pred zaužitjem. Pogovor lahko navežemo tudi na osebno higieno in higieno prostora.
5. Skupaj z otroki nato pripravimo več »smutijev« različnih okusov. Otroke razdelimo v več skupin, izberejo si sestavine za napitek in ga pripravijo. Spodbujamo jih k uporabi tako sadja kot zelenjave.

PRIPOROČILA:

- Dejavnost lahko izvedemo skupaj s starši, sploh v primeru, če so vključeni predšolski otroci.
- Pripravo napitka prilagodimo starosti udeležencem – mlajši izberejo sestavine, starejši lahko pomagajo pri rezanju sadja ipd.
- Otroci, ki ne marajo takšnih napitkov, si lahko pripravijo sadno ali zelenjavno nabodalo z različnimi vrstami sadja in zelenjave. Otrokom pripravljene napitke vseeno ponudimo in jih spodbudimo, da jih vsaj poskusijo.
- Pred izbiro sadja/zelenjave je treba preveriti morebitne alergije otrok na posamezno sestavino.

STA LJUBEZEN IN SPOLNOST ISTA STVAR?

mladostniki in učenci 3. triade | 10 let | 2 x 75 minut

PRIPOMOČKI:

- knjige o spolnosti,
- knjige oz. slikovni material o obstoječih kontracepcijskih sredstvih,
- videoposnetki na spletu,
- slike razvoja ploda v nosečnosti po posameznih mesecih,
- A4 listi, svinčniki, škatla (npr. za čevlje).

NAMEN:

- Mladostniku omogočiti varen prostor za pogovor o svojih občutkih, željah, izkazovanju ljubezni, potrebah v spolnosti, strahovih o spolnosti ipd.
- Mladostnik pridobi znanje o spolnem aktu, kontracepcijskih sredstvih, zanositvi, nosečnosti in porodu.
- Mladostnik spozna pomen varne spolnosti za njihovo zdravje in možnosti okužbe s spolno prenosljivimi boleznimi.

PREDPRIPRAVA:

Dan pred izvedbo delavnice (če imamo to možnost) z mladostniki na kratko spregovorimo o spolnosti in jih povabimo, da v predhodno pripravljeno škatlo vržejo listek z vprašanji na temo spolnosti.

IZVEDBA:

1. Za izvajanje dejavnosti naj bo prostor prijeten in v mirnem okolju, da nas med samo dejavnostjo ne bodo motili drugi. Ob začetku izvajanja dejavnosti poudarimo zaupnost naših pogovorih.
2. Na začetku delavnice odpremo škatlo in odgovorimo na morebitna vprašanja mladostnikov ter pustimo, da se razvije debata, ki jo usmerjamo s pogovorom o občutkih mladostnikov do istega/nasprotnega spola, izkazovanju ljubezni, željah in potrebah po spolnosti.
3. Mladostnike spodbudimo, da na list papirja zapišejo, katere lastnosti bi moralo imeti njegovo dekle/fant oz. jih ima, če že imajo partnerja.
4. Z mladostniki se pogovorimo, kako pride do spolnosti, jim pokažemo slike spolnega akta iz knjige, predstavimo jim različne vrste kontracepcijskih sredstev in razložimo njihovo uporabo, varnost ter možne stranske učinke. Ob tem se naučimo pravilne uporabe kondoma.
5. Ogledamo si videoposnetek o zanositvi, narišemo trenutek oploditve na tablo ali ga demonstriramo s pripomočki. Opozorimo tudi na stranske učinke pri razvoju ploda zaradi kajenja, alkohola in drog ter drugih stresnih situacij, nato pa odpremo prostor za vprašanja.
6. Kasneje si ogledamo še videoposnetke nosečnosti in poroda. Za dodatno ponazoritev razvoja ploda demonstriramo vsak mesec nosečnosti posebej s sliko matere in ploda ter glavnih značilnostih določenega meseca nosečnosti, ki jih prilepimo na tablo. Sledi splošna debata, vprašanja, razmišljanja, lastne misli o družinskem življenju.

PRIPOROČILA:

- Tema spolnost je lahko tedenski/mesečni projekt, h kateremu lahko povabimo tudi starše, babico porodničarko, medicinsko sestro ipd.
- Priporočljivo je izvesti ločene delavnice za fante in dekleta, ker to pripomore k večji sproščenosti in odprtosti za pogovor.

DANES SE (NA)UČIM

MATEMATIKA V AKCIJI

predšolski, učenci | 10 let | 20 minut

PRIPOMOČKI:

- pripravljeni kartončki z računi (kot na sliki),
- ustrezen prostor, da lahko izpeljemo gibalne dejavnosti.

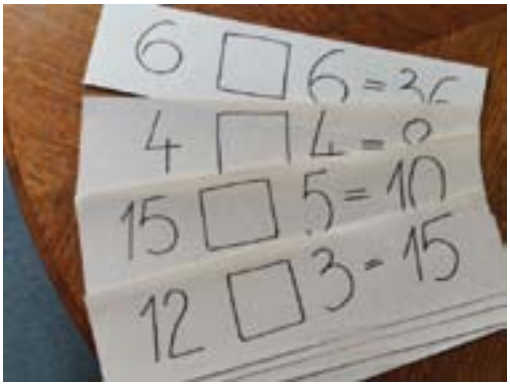

NAMEN:

Otrok na zabaven način, preko igre usvaja in/ali ponavlja različne osnovne računske operacije do 10 (100, 1000).

PREDPRIPRAVA:

Pripravimo si kartončke z nastavljenimi računi do določenega števila (npr. 10, 20, 100, 1000), kot prikazuje slika.

IZVEDBA:

1. Otroci so razporejeni po prostoru ali na prostem tako, da imajo okoli sebe dovolj prostora (toliko, da lahko dajo roke v odročenje).
2. Izvajalec ali eden izmed otrok na kartonih pokaže račune z manjkajočimi znaki za seštevanje, odštevanje, deljenje ali množenje.

3. Otroci morajo ugotoviti, za katero računsko operacijo gre in se hitro postaviti v pravilno držo, ki nakazuje manjkajoči znak – plus, minus, krat, deljenje. Lahko se dogovorimo, da če to traja več kot 3 sekunde, se šteje, da otrok ni vedel, za katero operacijo gre.
4. Če manjka minus, se uležejo na tla ali obe roki iztegnejo nad glavo – celo telo tako naredi znak za minus. Če manjka plus, naj stojijo vzravnano z nogami skupaj, roke pa odročijo pravokotno na telo. Če manjka krat, dvignejo roke in jih prekrižajo, kot je znak za krat. Če manjka deljenje, poševno dvignejo eno roko in nasprotno nogo, da naredijo poševnico za deljenje.

PRIPOROČILA:

- Dejavnost lahko izvedemo tudi kot tekmovanje – ena točka za pravilni odgovor. Pri tem lahko za beleženje pravilnih rezultatov izberemo otroka, ki ob tem vadi seštevanje, ali pa sami beležimo točke, kdo je pravilno pokazal določeno operacijo.
- Za mlajše otroke izberemo račune le do 5, 10, 15, 20 in na začetku le operaciji seštevanje in odštevanje.
- Kartončke moramo sproti menjati oz. spreminjati tudi znotraj posamezne skupine. Otroci namreč hitro usvojijo račune, ki so napisani na kartončkih, zato moramo dodajati vedno nove račune. Lahko sicer menjamo le del računov, sploh v primeru otrok, ki so pri tej dejavnosti manj uspešni in zato potrebujejo malo dodatne spodbude in pomoči.

OD 1 DO 100 JE DOLGA POT

učenci | 1 – 4 | 10 – 45 minut

PRIPOMOČKI:

- stotični kvadrat – kot lesena plošča ali podoben material,
- števila od 1 do 100 na lesenih ploščicah ali podobnem materialu,
- škatla ali košara za ploščice.

NAMEN:

Otrok izboljša številsko predstavo števil do sto (in širše) in utrjuje štetje.

PREDPRIPRAVA:

Če nimamo takšnega lesenega didaktičnega pripomočka, si ga lahko izdelamo sami – natisnemo in plastificiramo mrežo ter posamezne številke in jih nalepimo na penasto gumo.

IZVEDBA:

1. Iz košarice vzamemo nekaj ploščic, eno po eno, in jih razporedimo po kupčkih. Razporedimo jih tako, da so enice skupaj na enem kupu, tiste z dvojko na prvem mestu (kategorija "dvajsetke") na drugem kupu "petdesetke" skupaj na tretjem in tako dalje po kategorijah (ena kategorija poleg druge, ni potrebno v vrstnem redu). Otrok nadaljuje po tem vzorcu toliko časa, da razporedi vse ploščice.
2. Ko otrok razporedi vse ploščice po kategorijah, postavimo nekaj primerov ploščic iz vsake skupine, kot si sledijo po vrsti (npr. 21, 22, …). Z razporejanjem ploščic nato otrok nadaljuje sam.
3. Ko otrok postavi vse ploščice, vzamemo leseno tablo.
4. V stolpcu enic skupaj z otrokom poiščemo ploščico s številko 1 in jo postavimo v zgornji levi kot table.
5. Poleg ploščice s številko 1 desno postavimo ploščico s številko 2 in skupaj nadaljujemo do ploščice s številko 9.
6. Z otrokom pogledamo naslednji stolpec. Ploščica s številko 10 gre še v prvo vrstico, ploščica s številko 11 pa že v drugo vrstico, in sicer pod ploščico s številko 1.

7. Skupaj postavimo ploščice s številkami od 11 do 20 v drugo vrstico.
8. Po istem postopku nadaljujemo do števila 100.

PRIPOROČILA:

Ko so vse številke postavljene v tabli, lahko izvedemo več dodatnih nalog:

– **Kaj piše na tej ploščici:**
Obrnemo eno ploščico okrog in vprašamo otroka, katera številka je na njej in kako je vedel, da manjka ta številka.

– **Kaj se je zgodilo:**
Zamenjamo dve ploščici in otroka vprašamo, kaj je narobe, katera ploščica bi morala biti tu.

– **Postavimo puščice na tablo v obliki polža/v kačo (vertikalno, horizontalno):**
Otrok postavlja številke po vrstnem redu tako, da zaporedje sledi puščicam.

– **Kaj je pred, za, med (predhodniki in nasledniki):**
Otroku postavljamo vprašanja, kot so npr. katero število sledi številu 78, katero število je pred številom 45, katero število je med številoma 43 in 45, katera števila so med števili 45 in 49.

– **Poišči določeno številko:**
Otroka usmerimo, naj poišče določeno število in pove, koliko bo, če dodamo 2 (3, 4). Koliko je 40 + 4 = seštevanje (odštevanje): na število 40 postavimo žeton in štejemo za štiri naprej in dobimo 44.

KO SE TI ZMEŠA OD VSEH KOMBINACIJ

predšolski, učenci | vsaj 2 | 30 minut

PRIPOMOČKI:

- izdelane barvne kombinacije na sladolednih palčkah, kot je prikazano na spodnji sliki (potreben material za predhodno izdelavo: sladoledne palčke, šeleshamer/moos gumi, škarje, lepilo),
- predloga z barvnimi krogi poljubne velikosti (bel šeleshamer z narisanimi barvnimi krogi), kot je prikazano na spodnji sliki,
- vrečka iz blaga.

NAMEN:

Otrok krepi sposobnost opazovanja, prepoznavanja, prirejanja in kombiniranja.

IZVEDBA:

1. S predhodno izdelanimi barvnimi kombinacijami sladolednih palčk in podlage z barvnimi krogci otrok z opazovanjem barvnih kombinacij išče enako kombinacijo barvnih krogov na predlogi in nanje postavlja palčke.
2. Iz temne vrečke (da palčke niso vidne) vsak otrok izbere določeno število palčk (odvisno od števila igralcev) in jih položi pred sabo.
3. Otroci drug za drugim poskušajo poiskati čim več kombinacij in palčke postaviti na predlogo. Kombinacije se med sabo lahko tudi prekrivajo.

PRIPOROČILA:

- Starejši otroci lahko tekmujejo, kdo hitreje najde vse barvne kombinacije na predlogi.
- Na predlogi naj ne obstajajo vse barvne kombinacije, kot so na palčkah, saj to predstavlja otroku dodaten izziv, ker ne ve, ali ima pred sabo palčke z vsemi uporabnimi kombinacijami ali ne.
- Večja je izdelana predloga, bolj je zanimivo iskanje kombinacij.

VABLJENI NA LUTKOVNO PREDSTAVO

učenci, mladostniki | vsaj 5 | večdnevni / večtedenski projekt

PRIPOMOČKI:

- filc različnih barv,
- sukanec različnih barv,
- šivanke različnih velikosti in debeline,
- škarje,
- lepilo po potrebi,
- debelejši papir, flomastri,
- scenarij in pripomočki za lutkovno predstavo.

NAMEN:

- Otroci bogatijo besedni zaklad in sposobnosti pripovedovanja, še posebej, če se odločimo za zapis lastne zgodbe za uprizoritev.
- Otroci pridobijo izkušnjo nastopanja pred občinstvom.

IZVEDBA:

1. Skupaj z otroki si izberemo zgodbo za lutkovno predstavo ali pa otroke spodbudimo, da sami spišemo scenarij s svojo zgodbo.
2. Seznanimo se z vsebino, si razdelimo izdelavo lutk in se dogovorimo, kdo bo pripravil scenarij za lažjo uprizoritev.
3. Pripravimo material za izdelavo lutk. Otroci, ki so bolj vešči risanja, naj na debelejši papir narišejo like, ki nastopajo v pravljici, ter jih izrežejo. To so naši modelčki za izdelavo lutk.

1. S pomočjo modelčkov dvakrat obrišemo lutko na ustreznem barvnem filcu ter izrežemo oba dela.
2. Lutko (oba dela filca) sešijemo tako, da na spodnji strani pustimo odprtino, v katero lahko damo roko (kot rokavica). Našijemo preostale detajle, kot so oči, brke, ušesa, rep, odvisno od tega, kaj lutka predstavlja).
3. Ko imamo pripravljene lutke, sledi priprava na lutkovno predstavo. Vloge si razdelimo glede na lutko, ki so jo otroci izdelali. Vzporedno s pripravo lutk pripravimo tudi scenarij za lažjo uprizoritev (v njem je zapisano za vsak lik posebej, kaj in kdaj spregovori).
4. V naslednjem koraku se lotimo učenja besedila na pamet in rokovanja z lutko, da je usklajena z besedilom.
5. Skupaj z otroki nato pripravimo in postavimo še sceno za lutkovno predstavo. Sedaj je vse pripravljeno in naj se predstava prične.

PRIPOROČILA:

– Na lutkovno predstavo lahko povabimo otroke iz drugih skupin, starše. Starše lahko vključimo že v samo pripravo oz. izdelavo lutk in scene.
– Če je možno, poskušajte z lutkovno predstavo obiskati tudi druge lokalne institucije. Na ta način bodo otroci pridobili pomembno izkušnjo nastopanja tudi v širšem okolju, prav tako bo to za njih pomembna potrditev, da zmorejo tudi težje izzive.

PRIPOVEDUJMO ZGODBO SKUPAJ

učenci | 6 – 10 | 45 – 60 minut

PRIPOMOČKI:

- knjiga *Brundo se igra* oz. druga ustrezna slikanica brez besedila,
- izbrana lutka ali plišasta igrača,
- dodatni igralni pripomočki iz vsebine pripovedi (npr. balon, skodelica, krožnik, žlica ipd.),
- stoli ali blazina.

NAMEN:

- Otrok aktivno sodeluje pri soustvarjanju zgodbe, pri tem spodbuja svojo domišljijo in krepi svoj besedni zaklad ob pripovedovanju zgodbe.
- Otrok spozna pomen prijateljstva.

IZVEDBA:

1. Otroke povabimo v krog in jim razložimo namen skupnega pripovedovanja.
2. Dogovorimo se, da oseba, ki v roki drži izbrano lutko ali plišasto igračo, opisuje slike v knjigi in ko je primerno, vključi določen pripomoček, ostali pa poslušamo.

3. Starejše otroke s podvprašanji spodbujamo k bogatejšemu besednemu izražanju. Mlajšim, ki še ne znajo dobro pripovedovati, pa s konkretnim prikazom določene slike pomagamo pri učenju novih besed in utrjevanju že poznanega besedišča.
4. Vsebino povedane zgodbe vpletemo v vsakdanje življenje in življenjske izkušnje ter se dotaknemo teme prijateljstva (definicija dobrega/slabega prijatelja, utemeljevanje na konkretnih primerih in delovanju itd.).
5. Druženje zaključimo z razmišljanjem o prijateljstvu.

PRIPOROČILA:

Otroke spodbudimo, da si izberejo knjigo/slikanico, jo sami ali pa skupaj s starši preberejo ter narišejo risbico in napišejo oz. povejo zgodbo glede na izbrano knjigo/slikanico.

Učencem smo postavili izziv, da še sami doma svoji družini pripovedujejo zgodbo ob slikah, ob knjigi z naslovom Srečen Božič, sneženi mož. Ena izmed njih je svojo pripoved tudi zapisala:

SREČEN BOŽIČ, NOVO LETO

Nekega dne sta se zbudila Lovro in Alja. In ko sta se zbudila, sta pojedla in gledala čez okno. Potem je Alja rekla, da se gresta ven igrat. Lovro je rekel, da je to dobra zamisel.

» Najprej se moramo obleči in obuti, potem pa pojdemo ven.«

Ko sta se oblekla, sta šla ven. Najprej so se kepali, potem pa so se odločili, da grejo delati snežaka. Najprej so naredili malo kroglo, potem še večjo. Nato je šla Alja po kapo in šal, Lovro pa je šel po dva velika gumba za oči in korenček za njegov nos.

»Kako lep sneženi mož.«

Potem sta Lovro in Alja šla domov. Sneženi mož je ostal sam. Prišel je zajec in ga prosil za koren. Sneženi mož je dal zajcu koren. Prišla je miška in prosila snežaka, da ji da šal. Snežak je dal miški šal.

L.K., 6. razred

POSKOČNA ABECEDA

predšolski, učenci | poljubno | poljubno

PRIPOMOČKI:

- kolebnica,
- žoga,
- ostali športni pripomočki.

NAMEN:

Otrok na zabaven način usvaja črke slovenske abecede ter hkrati krepi svoje zdravje.

PREDPRIPRAVA:

Pripravimo različne gibalne vaje za vsako črko abecede. Spodaj podajamo naš primer, lahko pa poiščete tudi druge možnosti na spletu.

IZVEDBA:

A 10 ŽABJIH POSKOKOV	**B** 10X KROŽENJE Z ROKAMI NAPREJ	**C** 5X SE ZAVRTI V KROGU	**Č** 10X POSKOČI NA LEVI NOGI	**D** TECI V KROGU	**E** 10X POSKOČI NA DESNI NOGI	**F** HODI KOT MEDVED IN ŠTEJ DO 10
G HOJA PO VSEH ŠTIRIH NAPREJ	**H** TECI NA MESTU KOT MIŠKA IN ŠTEJ DO 10	**I** 10X KROŽI S TRUPOM	**J** 10 POČEPOV	**K** KORAKAJ KOT VOJAK IN ŠTEJ DO 15	**L** 15X SKOČI ČEZ KOLEBNICO	**M** KROŽENJE Z ROKAMI NAZAJ IN ŠTEJ DO 10
N VODI ŽOGO IN ŠTEJ DO 10	**O** NAREDI 10 KORAKOV NAPREJ	**P** PLAZI SE KOT KAČA IN ŠTEJ DO 15	**R** NAREDI 5 SKLEC	**S** NAREDI 10 KORAKOV PO PETAH NAPREJ	**Š** HOPSAJ NA MESTU IN ŠTEJ DO 10	**T** 15X POMAHAJ Z ROKAMI KOT PTICA
U NAREDI 10 KORAKOV PO PRSTIH NAZAJ	**U** HOJA PO VSEH ŠTIRIH NAZAJ	**Z** POSKUSI SE Z ROKAMI DOTAKNITI OBLAKOV IN ŠTEJ DO 10	**Ž** 10X SE PREPOGNI IN DOTAKNI PRSTOV NA NOGAH			

1. Otroci se razporedijo po prostoru ali na prostem. Imeti morajo dovolj prostora, da lahko iztegnejo (odročijo) roke.
2. Dejavnost pričnemo s skupinskim izvajanjem vaj za celotno abecedo.

3. Otrok poišče črke svojega imena in priimka ter vaje, ki so zapisane pod temi črkami ter vaje izvede.
4. Dejavnost nadaljujemo z izvajanjem vaj, ki se nanašajo na črke kraja bivanja in občine, imena vseh otrok, ki so prisotni na dejavnosti, imena staršev ali drugih članov družine, najljubšo barvo, hrano, pijačo, žival ipd.

PRIPOROČILA:

- Vsak otrok naj ima svoj A4 list z opisanimi vajami, saj bo tako dejavnost potekala bolj tekoče.
- Uporabimo lahko različne športne pripomočke.

SO VAKERES?/KAJ GOVORIŠ?

predšolski, učenci | vsaj 2 | 45 minut

PRIPOMOČKI:

- igralne jezikovne kartice v slovenskem in romskem jeziku (dostopne med gradivi na spletni strani projekta Skupaj za znanje, www.skupajzaznanje.si) ali podobna ustrezna didaktična gradiva,
- peščena ura ali drug pripomoček za merjenje časa,
- igralna kocka.

NAMEN:

- Otrok krepi jezikovne zmožnosti v slovenskem in romskem jeziku.
- Otrok izboljšuje svoj spomin, pozornost in koncentracijo.
- Otrok na zabaven način razvija (pred)opismenjevalne veščine.

PREDPRIPRAVA:

Pred izvedbo dejavnosti si pripravite igralne jezikovne kartice. Kartice si natisnete s spletne strani projekta, lahko jih pripravite sami ali pa s pomočjo otrok, ki jih vključite pri izbiri pojmov, prevodih in ilustracijah za izbrane pojme.

IZVEDBA:

1. igralec si izbere eno kartico in obrne peščeno uro,
2. igralec si kartico ogleduje do izteka časa,
3. po preteku časa igralec kartico preda drugemu igralcu in vrže kocko,
4. vsaka kartica je na eni strani opremljena s pojmi v romskem in slovenskem jeziku ter ustreznimi slikami, na drugi strani pa se nahajajo vprašanja, ki so vezana na prvo stran kartice; igralec odgovori na vprašanje pod zaporedno številko, ki jo je vrgel na kocki,
5. igralec odgovori v slovenskem in romskem jeziku (v kolikor izvajalec ne pozna niti osnovnih pojmov v romskem jeziku, se lahko z otroki dogovori, da odgovarjajo v slovenskem jeziku, a ob tem osnovne pojme poimenujejo v obeh jezikih);
6. če igralec na vprašanje odgovori pravilno, kartico obdrži, v nasprotnem primeru jo mora vrniti,
7. zmagovalec je tisti, ki ima na koncu največje število kartic.

PRIPOROČILA:

Za širjenje besedišča lahko poskusite tudi z igranjem igre Ime, priimek, vas/mesto/država v otrokovem maternem jeziku (romščini). Na ta način otrok usvaja in utrjuje pojme in znanja tudi z drugih predmetnih področij, zato lahko temu primerno prilagodite ali po potrebi dodate še kakšno drugo rubriko (npr. predmet, reka, žival, rastlina).

Jezikovne kartice lahko pripravite tudi za druge tuje jezike, kot so npr. angleščina, nemščina.

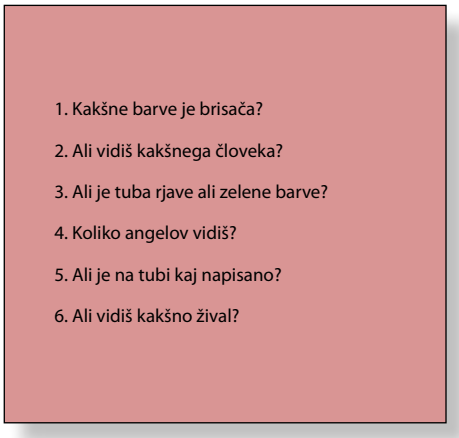

KAJ LAHKO JAZ NAREDIM ZA BOLJ ČISTO OKOLJE?

učenci 1. triade | 15 | 5 ur

PRIPOMOČKI:

- lesene deske,
- brusni papir,
- vrvica,
- akrilne barve,
- čopiči,
- plastični lončki za akrilne barve.

NAMEN:

Otrok se seznani s problematiko podnebnih sprememb in okrepi zavedanje človekovega, tj. lastnega vpliva na okolje.

IZVEDBA:

1. Otrokom predstavimo pomen varovanja okolja in jih seznanimo s posledicami podnebnih sprememb. Skupaj razmišljamo o tem, kaj lahko posameznik stori, da bo negativni vpliv na naravo čim manjši.
2. Pogovorimo se o razvrščanju odpadkov in ponovni uporabi.
3. Skupaj z otroki pripravimo lesene deske, ki jih otroci najprej zbrusijo, nato pa prebarvajo na želeno barvo.
4. Otroci si izberejo svoj motiv, povezan z obravnavano tematiko (npr. »spoštuj naravo«, »varuj okolje«, »tudi drevo je živo bitje«), in ga narišejo/napišejo na površino deske. Pustimo, da se akrilna barva posuši.

PRIPOROČILA:

– Na deske lahko pritrdimo vrvico in jih obesimo v okolico, kjer bo vsem na ogled.

– Dejavnost lahko z nekaj prilagoditvami izvedemo tudi s predšolskimi otroki. Prilagodi se vsebina pogovora o tematiki, izvajalec pripravi lesene deske in na deske napiše napise, otroci pa dodajo svoje risbe.

PAZI, VULKAN BO IZBRUHNIL!

predšolski, učenci | 15 | 60 minut

PRIPOMOČKI:

- knjiga Anita Ganeri: *Zemlja v 30 sekundah*,
- glina/das masa/plastelin,
- soda bikarbona/pecilni prašek,
- kis,
- rdeča, tekoča barva za živila,
- 0,5 l plastenka/steklen kozarec srednje velikosti.

NAMEN:

Otrok spozna vulkan in njegovo delovanje ter ob tem usvoji/utrdi poznavanje sestave Zemlje.

PREDPRIPRAVA:

Otroke dan pred izvedbo dejavnosti prosimo, da naslednjič prinesejo s seboj plastenko. Tudi mi sami doma pripravimo nekaj plastenk ali kozarcev, ki jih imamo s sabo.

IZVEDBA:

1. Z otroki se usedemo v krog in skupaj razmišljamo, kaj že vemo o Zemlji. Spoznamo, kako je Zemlja sestavljena (skorja, plašč, jedro). Več časa posvetimo jedru Zemlje in otroke z različnimi vprašanji spodbudimo k razmišljanju: kako si jedro predstavljajo, zakaj si ga tako predstavljajo, ali so ga kdaj že videli, kje so ga videli.

2. Otrokom pokažemo sliko vulkana in skupaj razmišljamo, kje se vulkani nahajajo, kakšne so njihove značilnosti.
3. Skupaj z otroki izdelamo vulkan. Poimenujemo pripomočke za sestavo vulkana in pričnemo z izdelavo.
4. Plastenko prerežemo in okrog nje iz mase (glina, das masa ali plastelin) oblikujemo vzpetino, naš vulkan. V plastenko natresemo sodo bikarbono (ali pecilni prašek) in po želji dodamo barvo za živila. Ko smo pripravljeni na izbruh, v plastenko natočimo še alkoholni kis in opazujemo, kaj se zgodi. Postopek lahko večkrat ponovimo z dodajanjem sode bikarbone in kisa.

PRIPOROČILA:

Otrokom lahko za boljšo predstavo, kako izgleda izbruh vulkana, pokažemo različne posnetke na kanalu YouTube in si ogledamo različne knjige o vulkanih.

OD SKORJE DO JEDRA ZEMLJE S POMOČJO BUČNE JUHE

učenci | 7 | 90 minut

PRIPOMOČKI:

- kontinenti, izrezani iz papirja,
- sestavine za bučno juho (glede na vaš najljubši recept),
- kuhinjski pripomočki (noži, deske, sekljalnik, lonec, palični mešalnik, krožniki, žlice),
- kuhalnik.

NAMEN:

Otroci spoznajo kontinente in notranjo sestavo Zemlje na drugačen način.

PREDPRIPRAVA:

Pred izvedbo dejavnosti iz papirja izrežemo kontinente in jih prilepimo na bučo. Dejavnost lahko predstavlja uvod v spoznavanje planeta Zemlja ali kot ponovitev te snovi.

IZVEDBA:

1. Z otroki se usedemo v krog in jim pokažemo bučo s prilepljenimi kontinenti. Vprašamo jih, kaj držimo v roki, in ob tem spodbujamo otroke, da sami pridejo do pravilnega odgovora – Zemlja. Predstavimo kontinente, kaj predstavlja prostor med kontinenti.
2. Pogovor nadaljujemo v smeri, kako je Zemlja sestavljena (skorja, plašč, jedro).
3. S prerezom buče Zemljino sestavo tudi praktično prikažemo (skorja Zemlje – lupina buče, plašč Zemlje – meso buče, jedro Zemlje – peške buče).
4. Otroke spodbudimo k razmišljanju, kaj vse lahko naredimo z bučo. Ob tem jih napeljujemo k dejavnosti, ki jo bomo izvedli – priprava bučne juhe.
5. Skupaj pripravimo prostor in poskrbimo za higieno pred pripravo hrane.

6. Skupaj z otroki preberemo recept za pripravo bučne juhe, si ogledamo sestavine in kuhinjske pripomočke ter jih poimenujemo.
7. Razdelimo si naloge - lupljenje buče, odstranjevanje semen, lupljenje čebule, sekljanje čebule. Lotimo se tehtanja sestavin. Med samim delom otroci dobivajo nove zadolžitve – pomivanje kuhinjskih pripomočkov, ki jih ne bomo več potrebovali, priprava mize, krožnikov, pribora in oblikovanje prtičkov.
8. Sledi druženje ob kosilu, po katerem skupaj pomijemo preostanek umazane posode, pobrišemo mize, pospravimo pripomočke in prostor.

PRIPOROČILA:

– Pri odmerjanju količine sestavin lahko ponovimo osnovne računske operacije, merske enote in pretvarjanje v različne merske enote.
– Skupaj z otroki poiščemo v leksikonu podatke o notranji sestavi Zemlje, o njeni temperaturi ipd. Vsak otrok lahko iz različnih barv plastelina ponazori notranjo sestavo Zemlje.

DOMA NA KMETIJI

predšolski, učenci | **2 – 4** | **30 minut**

PRIPOMOČKI:

- slikovne karte za družine različnih vrst živali (npr. petelin, kokoš, piščanec – perutnina),
- figure domačih živali.

NAMEN:

Otrok razširi besednjak in klasificira pojme iz svoje okolice.

PREDPRIPRAVA:

Priporočljivo je, da se pred izvedbo dejavnosti skupaj z otroki odpravimo na bližnjo kmetijo in si ogledamo domače živali. Če te možnosti nimamo, si jih skupaj ogledamo v knjigi, na slikovnih karticah, posnetkih ipd.

IZVEDBA:

1. Otroke povabimo za skupno mizo in jim povemo, da se bomo pogovarjali o domačih živalih in njihovih mladičih.
2. Na mizi imamo slikovne kartice z živalmi, pokažemo karto in otroke vprašamo, če vedo, kaj je na sliki.
3. V primeru pravilnega poimenovanja postavimo slikovno karto v desni kot, v primeru nepravilnega poimenovanja pa karto postavimo v levi kot. Pri kartah, ki so ostale v levem kotu, ponovimo postopek, ko si pogledamo vse kartice. Ob tem se učimo novih besed in živali.

4. Ponovno poimenujemo vse slikovne karte, le da tokrat karte postavimo na sredino mize v naslednjem vrstnem redu – v skrajni levi stolpec nadpomenko (npr. drobnica), desno od njega odraslo žival – samec, nato odraslo žival – samica, skrajno desno – mladič.
5. Ko pridemo do konca, vzamemo zaboj z živalmi in na slikovne karte položimo figure.

PRIPOROČILA:

- Priporočljivo je, da pri poimenovanju živali ne uporabljamo pomanjševalnic.
- Med posameznimi skupinami živali lahko postavimo barvni rob in jih tako ločimo med sabo.
- Lahko izdelamo kontrolno karto posamezne skupine živali.
- Slikovne kartice lahko med seboj pomešamo in se igramo igro Spomin.
- Dejavnost lahko razširimo tudi na druge skupine živali (divje živali, gozdne živali itd.), jih poimenujemo, razdelimo po celinah ipd.

LE KAJ SE SKRIVA NA TRAVNIKU?

predšolski, učenci | **10** | **45 minut**

PRIPOMOČKI:

- posodice s povečevalnim steklom,
- povečevalno steklo,
- opazovalni list za iskanje travniških rastlin in živali oz. slikovne kartice travniških rastlin in živali,
- vrečki za slikovne kartice,
- A4 listi, alkoholni flomastri, barvice.

NAMEN:

- Otrok spozna različne vrste travniških rastlin in živali.
- Otrok razvija spretnost opazovanja.

PREDPRIPRAVA:

Pred izvedbo dejavnosti odidemo na bližnji travnik, si ogledamo rastlinje in živali ter na podlagi tega pripravimo slikovne kartice (na spletu poiščemo slike rastlin in živali, ki smo jih opazili na opazovanem travniku, jih natisnemo in po možnosti plastificiramo). V eno vrečko damo kartice z rastlinami, v drugo pa kartice z živalmi.

IZVEDBA:

1. Otroke pred odhodom na travnik seznanimo s slikovnimi karticami travniških rastlin in živali, kje jih najdemo, jih poimenujemo, opišemo ipd.
2. Po prihodu na travnik si ga skupaj od daleč ogledamo in poimenujemo nekaj travniških rastlin in živali, za katere menijo, da bi jih lahko tu našli. Vsak otrok dobi povečevalno steklo, si izbere eno rastlino in jo opazuje.

3. Otroke razdelimo v skupine po tri. Vsaka skupina iz vrečke s slikovnimi karticami rastlin izvleče tri kartice in te rastline poišče na travniku. Otroci naj rastlin ne trgajo, ampak naj se postavijo zraven nje in počakajo na izvajalca, ki preveri pravilni »odgovor«.
4. Po končani dejavnosti otrokom razdelimo posodice s povečevalnim steklom. Vsak otrok iz vreče izvleče eno slikovno kartico živali (kobilica, mravlja, pajek, metulj, črv, hrošč itd.) ter jo poskusi uloviti v posodico. Skupaj opazujemo značilnosti te živali, jo poimenujemo in spustimo nazaj v naravo.
5. Ob vrnitvi v igralnico otroci narišejo travniško rastlino ali žival, ki jim je bila najbolj všeč.

PRIPOROČILA:

- Starejšim otrokom lahko namesto slikovnih kartic pripravimo opazovalni list s travniškimi rastlinami in živalmi.
- Otroci lahko barvajo s travniškimi rastlinami. V tem primeru pripravimo pobarvanke ali pa otroci sami narišejo s črnim flomastrom vijolico, regrat, sonce, čebelo ipd. ter jih nato pobarvajo z nabranimi rastlinami (npr. s travo, regratom, rumeno zlatico, travniško kaduljo).
- Izdelamo lahko tudi herbarij.

PO ŽILAH MI TEČE KRI

učenci | 3 – 8 | 45 minut

PRIPOMOČKI:

- plastelin v rdeči, beli in modri barvi,
- dekorativne prozorne gel kroglice,
- bele kroglice,
- modre ploščice iz moos pene,
- rdeča in rumena jedilna barva,
- slike posameznih krvnih celic (najdemo jih v Prilogi 2).

NAMEN:

Otroci se seznanijo s sestavo in pomenom krvi za naše življenje in s širšim delovanjem človeškega telesa.

PREDPRIPRAVA:

1. Prozorne vodne kroglice zalijemo z rdečo jedilno barvo in jih pustimo čez noč, da se dobro obarvajo (predstavljajo rdeče krvne celice).
2. Pripravimo bele kroglice (predstavljajo bele krvne celice) in modre ploščice (predstavljajo krvne ploščice).
3. V stekleničko nalijemo nekaj vode in malo rumene jedilne barve (predstavlja krvno plazmo).
4. Vprašanja in odgovore na delovnih listih izrežemo in plastificiramo (ne nujno vseh) – glej Prilogo 2.
5. Natisnemo in razrežemo slike krvnih celic (Priloga 2).
6. Pripravimo plastelin in če je potrebno, ga malo zmehčamo.
7. Izdelamo modelčke krvnih celic iz plastelina.

IZVEDBA:

1. Z otroki se posedemo v krog. Z nekaj vprašanji preverimo, kaj o krvi že vedo. Po želji lahko njihove odgovore zapišemo v obliki miselnega vzorca.
2. Otroke povabimo k mizi, kjer bomo skupaj izdelali model krvi. Pokažemo jim posamezne sestavine, jih poimenujemo ter ponovimo, iz česa je sestavljena kri. Skupaj z otroki zmešamo sestavine in tako nastane model krvi. Otroci se ga naj dotaknejo in pomešajo.
3. Otroke povabimo, da se usedejo k drugi mizi, kjer so pripravljene slike posameznih krvnih celic in izdelane celice iz plastelina. Povabimo jih, naj jih razvrstijo k slikam in uganejo njihovo ime. Potem razložimo naloge posameznih celic in jih prikažemo s celicami iz plastelina. Lahko si pomagamo tudi s kakšnim videom, če otroke zanima.
4. Otroci iz plastelina sami izdelajo krvne celice.

PRIPOROČILA:

– Izdelane kartice z vprašanji in odgovori o krvi lahko kasneje uporabimo tudi za dejavnosti za spodbujanje bralnega razumevanja.

- Človeško telo je vesolje v malem. Pomembno je, da poznamo njegove osnovne značilnosti in način delovanja. Za otroke je to sicer težka tema, a pripravljena na primeren način v njih zbudi veliko radovednosti in novih vprašanj. Na to temo lahko tudi navežemo druge, prav tako bistvene dejavnosti za ohranjanje zdravega življenjskega sloga, kot na primer zdrava prehrana, pomen gibanja, skrb za higieno itd.
- Vsak teden lahko obravnavamo določeno temo – od poimenovanja osnovnih delov telesa, prebavne poti, krvno-žilnega sistema, dihanja pa vse do potovanja živčnih dražljajev.
- Na koncu lahko izvedemo delavnico slikanja organov.

RAD/A BI VEDEL/A ŠE VEČ

SI KOS TEMU IZZIVU?

učenci | 2 – 10 | 30 minut / dejavnost

PRIPOMOČKI:

- *Moja knjiga izzivov*, v kateri je zajetih 17 različnih izzivov, ki se jih posameznik loteva v štirih stopnjah – začetnik, ljubitelj, mojster, velemojster. Knjižica je dostopna med gradivi na spletni strani projekta Skupaj za znanje www.skupajzaznanje.si,
- različno obarvane nalepke za označevanje dosežene stopnje pri izbranem izzivu,
- pripomočki, potrebni za dosego posameznega izziva, ki so razvidni iz opisa naloge pri določeni stopnji izziva.

NAMEN:

- Otrok na zabaven in večstopenjski način pridobiva in razvija splošno znanje, spoznava svet okoli sebe.
- Otrok skozi igro pridobiva in utrjuje jezikovne, matematične, naravoslovne in druge koncepte, utrjuje šolsko snov.
- Otrok z uspešnim reševanjem nalog pridobiva na pozitivni samopodobi in samozavesti.
- Z izzivi spodbujamo skupinsko delo (sodelovalno učenje) in delo v paru.
- Otrok nezavedno razvija motivacijo za učenje in delo.

PREDPRIPRAVA:

Natisnemo knjigo izzivov in nalepke za vsakega udeleženca posebej.

IZVEDBA:

1. Otrok prejme knjižico izzivov, na katero se podpiše, poljubno okrasi naslovnico in pregleda seznam izzivov.
2. Izzive pregledamo nato še skupaj z otroki glede na izkazan interes in zanimanja. Na ta način spodbudimo tudi skupinsko delo in navdušenje za doseganje posameznih izzivov. Otroci so seznanjeni z možnostjo doseganja posameznih nalog izzivov v paru.

KATEGORIJE IZZIVOV:

- romska kultura in jezik,
- naravne oblike gibanja,
- raziskovalec narave,
- ekolog,
- kuhar,
- bolničar,
- poznavalec Slovenije,
- svetovljan,
- pohodnik,
- računar,
- radovednež,
- jezik – besedar,
- narava – živali,
- tehnika – števec,
- gibanje – skakalec,
- svet – orientacist,
- misija – lov.

Zaželeno je, da izbiro področja izziva prepustimo otroku, saj je tako notranje bolj motiviran za raziskovanje in nezavedno učenje ter delo, ki je potrebno, da določeno nalogo pri izzivu oz. celoten izziv opravi. Občasno lahko doseganje posameznih nalog pri izzivih povežemo s trenutno obravnavano šolsko učno snovjo.

3. Pri vsakem izzivu so opisane naloge za dosego posamezne stopnje izziva. Otrok glede na svojo starost, sposobnosti in znanja opravi naloge na posamezni stopnji ter pridobi ustrezni naziv (začetnik, ljubitelj, mojster, velemojster) pri določenem izzivu.
4. Za vsako opravljeno stopnjo izziva dobi nalepko, ki jo nalepi v knjižico izzivov. Izzivalec (to je izvajalec dejavnosti) se zraven podpiše in doda še datum, ko je otrok rešil posamezno stopnjo.
5. Otroke spodbujamo, da poskusijo opraviti čim več izzivov z različnih področij in si napolnijo knjigo z nalepkami.
6. Če želimo, lahko skupaj z otroki oblikujemo kriterij, s katerim še spodbudimo skupinsko delo in učenje. Npr.: po treh doseženih izzivih vsaj desetih otrok s posameznega področja zanje organiziramo izlet oz. nagrado, kjer še razširimo znanja s tega področja (npr. ko otroci naredijo sklop izzivov, vezanih na gibanje, obiščemo pustolovski park Geoss).

PRIPOROČILA:

– Knjižica vam je lahko le vodilo pri dejavnosti, saj lahko dodajate (tudi skupaj z otroki) dodatne naloge ali dodatna področja glede na otrokova zanimanja in interese.
– Reševanje izzivov je otrokom privlačno, saj so področja izbranih izzivov široko zastavljena, hkrati pa stopenjsko doseganje izzivov pomeni, da so izzivi zanimivi različno starim otrokom.

MI SMO NA MISIJI

učenci | 5 – 10 | 45 minut / dejavnost

PRIPOMOČKI:

Tablični računalniki ali pametni telefoni.

NAMEN:

- Otrok se uči pametno uporabljati sodobno tehnologijo. S pomočjo mobilne tehnologije se samostojno uči na prostem, utrjuje splošno znanje in spoznava zanimivosti Slovenije.
- Otrok prek igre razširja matematične in jezikovne sposobnosti (dvojezično – romsko in slovensko) ter pridobiva znanja s področja življenja v različnih ekosistemih (travnik, naselje, gore, tekoče in stoječe vode, morja, gozd, kraški svet).

PREDPRIPRAVA:

CŠOD Misija je mobilna aplikacija, ki deluje kot mobilni vodič za samostojno učenje na prostem oz. učenje skozi igro za pridobivanje in razširjanje določenega znanja (jezik – slovenski in romski, matematika, okolje). Otrok/uporabnik se s pomočjo aplikacije lahko poda na številne t. i. »misije« po skritih kotičkih Slovenije ali razširja znanja s področja matematike, jezika (tudi romskega, saj so nekatere misije dvojezične) in različnih ekosistemov na omejenem območju. Vsaka misija vključuje številne zanimive izzive in naloge. Z uspešno rešeno misijo otroci pridobijo posebno značko, z malo sreče in dovolj znanja pa si lahko prislužijo tudi posebne zbirateljske kartice, s pomočjo katerih se lahko naučijo še več o posameznih živih bitjih, naravnih pojavih in kulturnih posebnostih, ki so jih na misijah spoznali.

Pred samo izvedbo aktivnosti:

1. Na pametni telefon ali tablični računalnik naložimo aplikacijo *CŠOD Misija* (prek Trgovine Play ali App Store). V aplikaciji se lahko za seznanitev z osnovnimi funkcijami sprehodimo skozi krajši vodnik za uporabo, lahko pa si osnovna navodila za nalaganje aplikacije, izbor in uporabo misij, ki jih je pripravila ena izmed uporabnic aplikacije, ogledamo tudi na naslednji povezavi: https://www.youtube.com/watch?v=pCDYo18ReGM. (»Vtipkajte naslov CŠOD Misija Topliček telovadi« v aplikacijo YouTube.)
2. V aplikaciji nato pregledamo, katere misije so na voljo, in naredimo ožji izbor primernih misij za ciljno skupino (glede na dane pogoje v okolju, zanimanja in interesi otrok, izvedljivost aktivnosti itd.).
3. Misije, ki jih želimo uporabljati, naložimo na telefon ali tablični računalnik.

IZVEDBA:

1. Otroci si na tablični računalnik ali telefon naložijo aplikacijo *CŠOD Misija*.
2. Otrokom razložimo, kaj ponuja aplikacija *CŠOD Misija* in kako jo lahko uporabljamo.
3. Skupaj z otroki se odločimo, katero misijo oz. misije si prenesejo na svoj mobilni telefon ter jih seznanimo s pravili reševanja.
4. Izbrano misijo oz. misije otroci rešujejo sami, v parih ali manjših skupinah.

PRIPOROČILA:

– Otroci si lahko pri nalaganju misije prek Wi-Fi naložijo tudi zemljevide za brezpovezavni način. Ti so priporočljivi predvsem za uporabo s tabličnimi računalniki, ki nimajo možnosti prenosa podatkov, saj sicer na terenu ne bodo videli zemljevida svoje okolice.
– Skupaj z otroki poskusimo pripraviti svojo misijo in jo vnesemo v aplikacijo. Za dostop in podporo se dogovorite po e-pošti na misija@csod.si.

VEŠ, KAJ RAD/A POČNEM?

učenci 1. in 2. triade | **15** | **45 – 60 minut**

PRIPOMOČKI:

- delovni list (Priloga 3),
- enciklopedije, knjige o različnih športih, hobijih (v skladu s prepoznanimi interesi otrok),
- slikovne kartice različnih hobijev (kot so vidne na priloženih slikah),
- kemični svinčniki.

NAMEN:

Otrok spozna pomen prostočasnih dejavnosti in izrazi svoje želje po udejstvovanju na prostočasnih dejavnostih.

PREDPRIPRAVA:

- Pripravimo slikovne kartice različnih hobijev – na spletu poiščemo in natisnemo slike različnih prostočasnih dejavnosti (kot na priloženih slikah).
- Pripravimo delovni list (Priloga 3).

IZVEDBA:

1. Na obisk povabimo prijatelja, znanca, predstavnika iz lokalnega društva, ki bo otrokom predstavil svoj hobi, priporočljivo pa je, da otrokom predstavimo tudi svoj hobi. Otroke spodbudimo k zastavljanju vprašanj in iskanju odgovora, kaj sploh pomeni hobi.
2. Otrokom nato razdelimo delovne liste. Z otroki se pogovorimo, kaj so naše obveznosti in kaj prosti čas/hobiji. Razvijamo pogovor, kako si organizirati čas, v katerem bi lahko kvalitetno opravili tako delovne obveznosti, kot se sprostili ob prostočasnih dejavnostih.

3. Če opazimo, da imajo otroci težave s predstavo o tem, kaj prostočasne dejavnosti sploh so, si pomagamo s slikovnimi karticami z dejavnostmi in spodbudimo pogovor ob njih. Otrokom postavimo tudi vprašanja, kot so npr. kaj so obveznosti vsakega od nas, ki smo jih dolžni narediti vsak dan; kdaj se učim in delam domače naloge, kdaj pa lahko počnem vse ostalo; kaj vse me veseli.
4. Otroci rešijo delovni list.
5. Z otroki se pogovorimo o odgovorih na vprašanja z delovnega lista – ali imajo otroci podobne interese, se interesi razlikujejo glede na spol ipd. Malo več pozornosti namenimo odgovorom o dejavnostih, ki bi si jih otroci želeli početi. Otroci naj svoje želene dejavnosti predstavijo (povejo, zakaj jim je všeč, to dejavnost opišejo) in navedejo razlog, zaradi katerega želene dejavnosti ne morejo obiskovati oz. jo izpeljati. Skupaj poiščemo načine za dosego želenega cilja.

PRIPOROČILA:

- Dejavnost je primerna tudi za mladostnike. V tem primeru ustrezno prilagodimo delovni list glede na njihov izražen interes.
- Z vsakim otrokom lahko naredimo načrt organizacije učenja in prostega časa, če vidimo, da bi tak dogovor z otrokom bilo možno izvesti. V ta namen jim razdelimo zvezke, kjer skupaj zapišemo načrt in s tem seznanimo tudi starše. Redno preverjamo zastavljeni načrt.

GIBANJE JE LAHKO TUDI ZABAVNO

učenci 1. triade | poljubno | poljubno

PRIPOMOČKI:

- baloni,
- kratke vrvice,
- rutke,
- žogice za namizni tenis,
- žoga,
- ostali športni pripomočki.

NAMEN:

Otrok preko igre krepi svoje telo in medsebojno sodelovanje ter uživa v gibanju.

IZVEDBA:

Dejavnosti izvajamo v telovadnici ali na prostem:

- **POKANJE BALONOV (baloni, vrvica, glasba)**

  Vsak otrok napihne balon in si ga s kratko vrvico priveže na gleženj. Otroci se razdelijo v pare in ko zaslišijo glasbo, skupaj v paru zaplešejo. Naloga igre je počiti balon soplesalca, svoj balon pa obvarovati. Zmaga tisti, ki zadnji obdrži balon na nogi.

  Pravila igre: balon se sme počiti le z nogo.

- **LOV Z RUTKO (rutke)**

  Štirje otroci so lovci, ki v rokah držijo rutko in lovijo ostale otroke, ki bežijo pred njimi. Ujeti otrok prevzame rutko in postane lovec.

- **ŠTAFETA Z ŽOGO (žogice za namizni tenis)**

  Otroke razdelimo v dve skupini, znotraj katere oblikujemo pare. Prvi par posamezne skupine se pripravi na štart. Vsak par mora premagati določeno razdaljo tako, da s čelom drži žogico za namizni tenis. Če pade žogica na tla, se morata tekmovalca ustaviti, pobrati žogico, stopiti 3 korake nazaj, jo ponovno držati s čeli in nadaljevati igro.

– **PEPČEK (žoga)**

Otroci se postavijo v krog, v sredino stopi »otrok Pepček«. Otroci si žogo podajajo s kotaljenjem po tleh (lahko tudi mečejo), ki jo »otrok Pepček« skuša prestreči. Če se žoge dotakne, postane »otrok Pepček« tisti otrok, ki je žogo pred tem zakotalil/vrgel.

– **LOKOMOTIVA**

Izberemo tri otroke, ki bo vsak predstavljal lokomotivo. Naloga »otroka lokomotiva« je, da ulovi čim več otrok, ki bodo postali njegovi vagoni. Ujeti otrok se pridruži svoji lokomotivi in ji pomaga loviti. Otroci (lokomotiva in vagoni) se morajo med lovljenjem držati za roke. Ko so ujeti vsi otroci, preštejemo vagone in skupina, v kateri jih je največ, zmaga. V naslednji igri so »otroci lokomotive« tisti trije otroci, ki so bili ujeti zadnji.

PRIPOROČILA:

Dejavnost lahko izpeljemo tudi tako, da otroci na zabaven način obnavljajo znanje iz različnih šolskih predmetov, npr. otroci lahko pred izvedbo dejavnosti formirajo enega izmed geometrijskih likov (krog, kvadrat, pravokotnik ali trikotnik), se preštejejo (štejejo v slovenščini, angleščini, nemščini, romščini), iščejo začetni glas imena udeležencev, poskusijo povedati prijateljevo ime nazaj (Sara – Aras) ipd.

GOZDNA UČILNICA

predšolski, učenci | **5 – 15** | **45 – 60 minut**

PRIPOMOČKI:

- preveza za oči (ruta, šal),
- naravni materiali, ki jih najdemo v gozdu.

NAMEN:

- Otrok poskuša zaznati naravo s čutili in se ob tem zaveda, da se narava spreminja med letnimi časi.
- Otrok spozna možnosti igre in učenja z naravnimi materiali.

IZVEDBA:

1. Z otroki odidemo do bližnjega gozda, kjer najdemo primerno mesto za izvajanje dejavnosti.
2. Naredimo krog, zapremo oči, se umirimo in prisluhnemo gozdu ter izvedemo nekaj dihalnih vaj:
   - Otroci stojijo z rahlo razmaknjenimi nogami in si eno roko položijo na trebuh, drugo na prsni koš. Vdihnejo skozi nos tako, da se najprej dvigne trebuh in nato še pljuča. Malo zadržijo dih in nato izdihnejo skozi usta.
   - Otroci stojijo z rahlo razmaknjenimi nogami, položijo roke na trebuh in počasi vdihnejo skozi usta. Ob tem opazujejo, kako se roke premikajo in občutijo, kako otrdi trebuh. Sledi dolg izdih, ki je podoben sikanju kači (dolg S).

- Otroci stojijo z rahlo razmaknjenimi nogami in globoko vdihnejo skozi nos. Med vdihom roke počasi dvignejo nad glavo. Sledi globok izdih skozi usta in hkrati hiter spust rok.

3. Z otroki se pogovorimo o bontonu, ki velja v gozdu (skrb za naravo, skrb za ljudi, spoštujemo drug drugega in pazimo drug na drugega ipd.).
4. Dejavnost pričnemo s pogovorom o drevesih – ali se drevesa premikajo, podoba dreves med različnimi letnimi časi, kako rastejo, vrste dreves, sestava dreves ipd. Vsak otrok si nato izbere vrsto drevesa, ki mu je všeč.
5. Otroke razdelimo v pare. Enemu otroku v paru zavežemo oči, nato pa ta pod vodstvom drugega poišče svoje drevo in ga doživlja s tipom, vohom in sluhom.
6. Dejavnost nadaljujemo z oponašanjem gibanja dreves v različnih vremenskih razmerah – cel dan že piha burja; dež lije, grmi in se bliska; zapadel je sneg in močno obtežil veje dreves, prišla je pomlad in drevesa veselo odganjajo, piha orkanski veter in drevesa so izruvana iz tal.
7. Dejavnost zaključimo z nabiranjem različnih naravnih materialov (veje, palice, kole, lažje hlode, plodove, mah, listje) in vsako posebej zložimo na kup. S palicami ali lubjem naredimo krog in otroci ga z različnim naravnim materialom poskusijo zapolniti, tako da nastane mandala.

PRIPOROČILA:

- Z otroki hodimo v gozd v vseh letnih časih. Vsak otrok tako lahko spremlja in opazuje svoje izbrano drevo.
- Skupaj z otroki lahko iz naravnega materiala postavimo prebivališče, naredimo poligon ipd.
- Življenje v gozdu lahko raziskujemo z lupami, krepimo orientacijo, spoznavamo živali ipd.

PLES KOT UNIVERZALNI JEZIK

učenci, mladostniki | 5 – 10 | 90 minut

PRIPOMOČKI:

- slamice,
- kolebnice,
- glasba,
- plesne tančice (po želji),
- prstne cimbale (po želji).

NAMEN:

- Otrok spoznava določene elemente romske kulture, in sicer na način, ki ne spodbuja stereotipnih predstav o romskem plesu in plesalkah.
- Otrok doživlja, spoznava in uživa v plesno-sprostitveni dejavnosti kot obliki gibanja, ki spodbuja zdrav način življenja.

IZVEDBA:

1. Otrokom povemo, da je ples univerzalni jezik, ki povezuje različne ljudi, in da je ples eden izmed pomembnih elementov romske kulture. Romi zelo radi plešejo, se ob tem družijo, povezujejo in v plesu Romov najdemo veliko gibalnih prvin orientalskega plesa. Hkrati jim ples predstavimo kot obliko gibanja, ki jih lahko sprosti in hkrati razgiba.

2. Z otroki se postavimo v krog in jim razdelimo slamice. Otroci si slamice nastavijo pred popkom in premikajo trebuh, tako kot bi želeli piti po slamici.
3. Nato uporabimo kolebnice, ki jih položimo na tla v obliki ležeče (vodoravno) osmice. Z boki potujemo po obliki ležeče osmice.
4. Dejavnost nadaljujemo s krožnimi gibi medenice. Začnemo tako, da stojimo vzravnano in z medenico krožimo v malih krogih, ki so nato vse večji. Pri tem se trudimo, da se zgornji del telesa ne premika. Kroženje nadaljujemo z rahlim potiskom boka v levo, ga krožno zapeljemo nazaj, nato v desno in naprej, ter ponavljamo. Krog mora biti enakomeren, neprekinjen, mehak. Začnemo zelo počasi; ko se ogrejemo, prilagodimo hitrost počutju (in glasbi), spremenimo smer gibanja, po želji povečamo krog.
5. Dejavnost nadaljujemo z vodoravnimi osmicami medenice. Stojimo vzravnano in se trudimo, da se zgornji del telesa ne nagiba preveč (predstavljamo si, kot da sta zgornji in spodnji del telesa ločena). Naredimo obrat s krožnim zasukom medenice na mestu (brez potiskanja medenice iz navpične središčne osi telesa). Nato opišemo krog izmenično z levim in desnim bokom. Blago kroženje izmenično z levim in desnim bokom opisuje osmico.
6. Gibanje ponavljamo ob glasbi, po želji lahko dodamo še gibe rok. Za začetek roke le mehko odročimo (ne popolnoma vodoravno) in izvajamo gibe z medenico ter se poskušamo zavedati lastnih gibov telesa.

PRIPOROČILA:

- Dejavnost lahko nadgradimo s spoznavanjem različnih vrst plesov (standardni, latinskoameriški, afriški ipd.), zvrsti glasbe in kostumov (narodna noša, triko, različni plesni pripomočki ipd.).
- Ples lahko povežemo tudi z ostalimi oblikami gibanja ali sproščanja.

KO ZADIŠI PO ROMSKO

učenci 2. in 3. triade | **8** | **90 minut**

PRIPOMOČKI:

- osnovne sestavine iz recepta za pharado humer (trganci): moka, voda, sol, olje, jajca,
- kuhinjski pripomočki (kuhalnice, posode, lopatke itd.) in štedilnik oz. kuhalna plošča,
- miza, stoli in jedilni pribor.

NAMEN:

- Otrok spoznava romsko kulinariko in se nauči pripraviti tipično romsko jed. S tem ga spodbujamo k boljšemu poznavanju in ohranjanju svoje kulture.
- Otrok se uči medsebojnega sodelovanja.

PREDPRIPRAVA:

Otrokom nekaj dni prej naročimo, da pri svojih starših ali starih starših povprašajo za recept in samo pripravo te tipične romske jedi. Povemo jim, katere osnovne sestavine bodo imeli na voljo. V primeru, da bodo za svoj recept potrebovali še dodatne sestavine, morajo to sporočiti dan pred izvedbo dejavnosti, da jih lahko zagotovimo oz. jih lahko prinesejo sami.

IZVEDBA:

1. Otroke razdelimo v dve skupini in jim predstavimo navodila. Skupaj naj se dogovorijo oz. sestavijo recept, po katerem bodo kuhali. Razdelijo si naloge, pričnejo s kuhanjem in pripravijo tri krožnike za ocenjevanje (majhne porcije za pokušino; ostalo, kar bodo skuhali, na koncu sami pojedo). Na koncu sledi ocenjevanje.

PHARADO HUMER

Sestavine (za 5 oseb):

- 0,5 kg moke
- pol čajne žličke soli
- 1 dcl vode
- 4 jajca
- olje

Postopek:

Zmešamo moko, vodo in sol, da nastane testo, ki se nam ne sme lepiti na roke. Pustimo testo počivati vsaj 30 minut. V tem času zavremo vodo, v katero damo nekaj kapljic olja in malo soli. Testo razvaljamo, narežemo na kolobarje. Vsak kolobar posebej trgamo na dolge trakce. Trakce damo v vrelo vodo in kuhamo vsaj 20 minut. Med tem časom malo tudi premešamo. Ko so trganci kuhani, jih precedimo in speremo z mrzlo vodo. Trgance vstavimo nazaj v lonec, nanje vlijemo nekaj jajc in vse skupaj dobro premešamo. Po potrebi še malo posolimo.

2. Otroke seznanimo z navodili in s pravili ocenjevanja, ki so sledeča:
   - čas za pripravo je 60 minut,
   - delovni pult in okolica morata biti očiščena v okviru teh 60 minut, ki so na voljo za kuhanje in serviranje,
   - ocenjujemo okus in postavitev na krožniku,
   - ocenjujemo čistočo delovnega pulta,
   - ocenjujemo medsebojno sodelovanje.
3. Otroci pričnejo s kuhanjem. Izvajalec naj jim tekom dela večkrat pove, koliko časa še imajo voljo, pristopi k skupini ipd.
4. Sledi ocenjevanje, pogovor o samem poteku dela in skupno druženje ob obedovanju.

PRIPOROČILA:

- Otroke ob pripravi količin spod-bujamo k ponavljanju merskih enot, pretvarjanju količin v različne merske enote, uporabljene sestavine naj poimenujejo po romsko/slovensko/angleško.
- Skupine lahko sestavljamo poljubno glede na število otrok in količine sestavin ter pripomočkov. Lahko kuha tudi vsak sam, še posebej, če gre za starejše otroke.
- Poleg lahko pripravijo še solato po lastni izbiri. S tem pokažemo, kako izgleda zdrav in uravnotežen obrok.
- Na tak način lahko izvedemo tudi druge kuharske delavnice. K dejavnosti lahko povabimo tudi starše in pripravimo celodnevno druženje ob kuhanju ciganskega golaža.
- V kuhanju se lahko preizkusimo tudi izvajalci sami in s tem pokažemo še večje zanimanje za poznavanje njihove kulture in s tem tudi njih samih.

1, 2, 3 IN NOV STOL ŽE STOJI

predšolski, učenci | **12** | **45 minut / dejavnost**

PRIPOMOČKI:

- star lesen stol ali kakšen drug predmet, ki je potreben obnove,
- vedro in krpe za čiščenje,
- brusni papir,
- izvijač,
- vijaki (če jih je potrebno zamenjati),
- barva za les,
- lak za les,
- več plastičnih lončkov za barvo in lak,
- debelejši čopiči, primerni za nanašanje laka in barve.

NAMEN:

- Otrok se seznani z možnostjo recikliranja in obnavljanja predmetov.
- Otrok ozavesti problematiko odpadkov in onesnaževanja okolja.

IZVEDBA:

1. Z otroki se pogovorimo o recikliranju, obnavljanju in restavriranju starih predmetov. Skupaj se odločimo, kaj bomo obnovili in razmislimo, katere pripomočke potrebujemo. Potrudimo se, da so otroci čim bolj vključeni v samo pripravo na izvedbo dejavnosti (priprava materiala, delitev nalog).

2. Izbrane predmete najprej dobro očistimo z mokro krpo in počakamo, da se posušijo.
3. Nato predmete temeljito obrusimo z brusilnim papirjem in odstranimo morebitne ostanke starih barv.
4. S suho krpo odstranimo morebitne delce stare barve in prahu, ki so še ostali po brušenju z brusilnim papirjem.
5. Pričvrstimo dele, ki so razrahljani oz. jih nadomestimo z novimi.
6. Predmete prebarvamo s čopičem po celotni površini in počakamo, da se barva posuši.
7. Ko je barva suha, predmete premažemo z lakom za les, da barva postane obstojna.

PRIPOROČILA:

- Dejavnost lahko razdelimo na več vsebinskih sklopov in jih nato postopoma izpeljemo, npr. prvi dan pogovor in priprava predmeta za obnovo, drugi dan čiščenje in brušenje, tretji dan barvanje itd.
- Dejavnost lahko organiziramo skupaj s starši, ki z otroki prinesejo predmet iz domačega okolja, za katerega menijo, da ga lahko obnovijo, osvežijo in bo tako ponovno uporaben.
- Dejavnost lahko nadgradimo z izdelavo kotička oz. vrtne ute, kjer bi shranjevali vrtne pripomočke, izdelamo ptičjo hišico ipd.

POZOR, PAPARACI NA DELU!

učenci | 10 | 3 ure

PRIPOMOČKI:

- fotoaparat ali telefon,
- računalnik,
- projektor (poljubno).

NAMEN:

- Otrok se seznani s fotografiranjem kot obliko ustvarjalne umetnosti.
- Otrok razvija kritično mišljenje in se uči sprejemati pohvalo/kritiko o svojem delu.
- Otrok se seznani s pastmi, ki so povezane z uporabo družbenih omrežij in interneta.

IZVEDBA:

1. Izvajalec predstavi otrokom dejavnost, in sicer fotografiranje. Z različnimi vprašanji otroke spodbudimo k razmišljanju, kaj potrebujemo, da lahko posnamemo dobro/lepo/zanimivo fotografijo.
2. Po pogovoru se z otroki odpravimo na sprehod v bližnjo okolico.
3. Otroke seznanimo s pravili fotografiranja: narediti morajo tri posnetke – posnetek narave, posnetek osebe in posnetek predmeta. Pri tem posameznikov čas fotografiranja omejimo.
4. Po sprehodu fotografije naložimo na računalnik.
5. Skupaj z otroki si na projektorju (ali računalniku) ogledamo sklope fotografij posameznega otroka. Po vsaki predstavitvi vodimo pogovor o posnetih fotografijah: kako so se počutili ob fotografiranju, kje so našli navdih, zakaj so se odločili fotografirati določeno stvar, komentiramo barve, postavitev, kaj bi lahko izboljšali ipd. V komentiranje fotografij so vključeni vsi otroci.

6. Otroke nato spodbudimo k razmišljanju, kje vse lahko najdemo fotografije, kot smo jih posneli danes (odgovori bodo seveda različni – od revij, časopisov, družbena omrežja itd.). Osredotočimo se na družbena omrežja: ali jih poznajo, ali bi objavili fotografijo sebe in svoje družine na družbeno omrežje, ali menijo, da je takšno objavljanje fotografij varno, kdo lahko dostopa do teh fotografij ipd. Pustimo, da se razvije skupna razprava, ki jo usmerjamo z različnimi vprašanji, in ob tem navedemo dejstva in resnične primere, ki so povezani s spletnimi prevarami.

PRIPOROČILA:

- Dejavnost lahko izvedemo v enem dnevu ali pa iz nje naredimo večdnevni projekt, v okviru katerega spoznamo poklic fotografa, razvoj fotografije, fotografske pripomočke ipd.
- Dejavnost lahko razširimo tudi s snemanjem kratkih videoposnetkov, se učimo montaže, nastopanja pred kamero ipd.

KO KAMEN POSTANE IGRAČA

predšolski, učenci | **5** | **90 minut**

PRIPOMOČKI:

- ploščati kamni (vsaj 20 kamnov za en komplet igre) ali drug naravni material, lahko tudi odpadna embalaža,
- akrilne barve ali tempera barve (vsaj 5 – 6 različnih barv),
- čopiči,
- filc, sukanec, igla, škarje, trak ali vrvica.

NAMEN:

- Otrok se nauči odgovornega ravnanja z materiali in igračami.
- Otrok se seznani z možnostmi za ponovno uporabo in recikliranje materialov iz okolice.

PREDPRIPRAVA:

Z otroki se dan pred izvedbo dejavnosti odpravimo na krajši sprehod, kjer vsak od otrok nabere 20 ploščatih kamnov. Kamne umijemo, obrišemo ter pustimo, da se dobro posušijo. Lahko pa skupaj z otroki izberemo drug naravni material ali odpadno embalažo, iz katere lahko izdelamo domine.

IZVEDBA (s kamni):

Izvajalec pripravi prostor tako, da imajo otroci možnost, da si sami izberejo barve, s katerimi bodo pobarvali kamne. Barve naj bodo bolj goste, zaradi lepšega nanosa. Za lažjo predstavo lahko izvajalec otrokom pokaže primer pobarvanih kamnov – domin (slika na desni strani).

7. Otroci s čopičem pobarvajo polovico kamna z eno barvo, drugo polovico pa z drugo barvo. Barvne kombinacije menjavamo, da jih bomo kasneje v igri lahko postavljali skupaj.
8. Pustimo, da se dobro osušijo. Ko so kamni suhi, po sredini potegnemo črno črto (da se vidi, kje je meja med polovicama).

9. Medtem, ko se barva suši, skupaj z otroki izdelamo vrečke za shranjevanje domin: iz filca izrežemo dva kvadrata (velikosti približno 20 cm x 18 cm) in ju skupaj sešijemo na treh straneh. Stran, ki je nismo zašili, v filc malo pod robom izrežemo več manjših luknjic, naj si sledijo v razmaku 5 cm. Skozi te luknjice napeljemo trak in vrečko zavežemo.
10. Na vrsti je le še igra Domine.

PRIPOROČILA:

Z otroki lahko izdelamo več družabnih/didaktičnih iger iz odpadne embalaže oz. različnega materiala, ki ga najdemo v naravi. Npr. Človek ne jezi se – uporabimo plutovinaste zamaške ali pokrovčke od plastenk za figure, igralno površino pa naredimo iz kartona; križci in krožci – uporabimo vejice za igralno ploščo ter storže in liste kot figure; podiranje kegljev – keglje lahko naredimo iz plastenk, ki jih napolnimo z mivko ali pa z vodo, ki ji dodamo malo barve, iz kartona ter plastičnih zamaškov lahko izdelamo šahovnico ter igramo damo ipd.

Delovni list 1: "Kako se počutim danes?"

Vsakdo izmed nas je že doživel različna čustva. Nismo vedno samo veseli. Zgodi se, da si v šoli dobil slabo oceno... takrat verjetno nisi vesel/a. Najbrž si razočaran/a, jezen/a, morda žalosten/a. Kako pa so junaki iz prebrane knjige doživljali čustva?

Kaj misliš, kako se počutijo otroci, ki nastopajo v spodnjih trditvah? So veseli, žalostni, jezni, jih je strah? Ob vsako trditev nariši obraz, ki kaže določeno čustvo.

1. Mamica je Maji prinesla darilo za rojstni dan in jo močno objela.

2. Matic je iz kock sestavil visok stolp, nato pa je mimo prihitel Jaka in stolp nalašč podrl.

3. Lanin očka je odšel na dolgo službeno potovanje. Kar 5 mesecev ga ne bo videla.

4. Miha bo kmalu začel obiskovati drugo šolo, saj so se starši preselili. Vendar tam v razredu nikogar ne pozna.

Delovni list 2: "Po žilah mi teče kri"	
KAJ JE NALOGA KRVI?	To je tekočina, ki v dele telesa prenaša kisik in hrano.
KAJ JE NALOGA RDEČIH KRVNIH CELIC ALI ERITROCITOV?	Te celice v naše telo prenašajo kisik in hrano. Odnašajo pa škodljive snovi in ogljikov dioksid.
KAJ JE NALOGA KRVNIH PLOŠČIC ALI TROMBOCITOV?	Te celice skrbijo za strjevanje krvi.
KAJ JE NALOGA BELIH KRVNIH CELIC ALI LEVKOCITOV?	Te celice branijo naše telo pred virusi in bakterijami.
IZ ČESA JE KRI SESTAVLJENA?	Kri vsebuje: – krvno tekočino ali plazmo – rdeče krvne celice – bele krvne celice – krvne ploščice

KAKO KRI TEČE PO TELESU?	Poganja jo srce.
KAJ SE ZGODI, KO SE UREŽEMO?	Takrat se krvne ploščice premaknejo na rano in jo zalepijo.
KAJ SE ZGODI, ČE IMAMO V KRVI PREMALO BELIH KRVNIH CELIC?	To pomeni, da težje ozdravimo. Bele krvne celice se namreč borijo z virusi.
KAJ SE ZGODI, ČE IMAMO PREMALO RDEČIH KRVNIH CELIC?	Takrat telo nima dovolj kisika. Če je rdečih krvnih celic premalo, smo slabokrvni in utrujeni.
KJE TEČE KRI?	Naša kri teče po žilah.

RDEČE KRVNE CELICE (ERITROCITI)	
BELE KRVNE CELICE (LEVKOCITI)	
KRVNE PLOŠČICE (TROMBOCITI)	
KRVNA PLAZMA	

Delovni list 3: "VEŠ, kaj rad/a počnem?"

Kadar nisi v šoli, lahko počneš še marsikaj drugega, kar te veseli.
Vse te dejavnosti delajo tvoje življenje lepše in bolj veselo.
Vsak poleg učenja potrebuje tudi počitek.

- Kaj je tisto, kar najrajši počneš in zakaj? Lahko narišeš, izrežeš kakšno sliko te dejavnosti iz revije…

- Se ti v tej dejavnosti pridruži še kakšen prijatelj/ica ali družinski član? Imata še kakšne druge skupne hobije?

- Kaj še rad/a delaš v svojem prostem času?

- Bi rada počel/a v prostem času še kaj, pa to do sedaj še ni bilo možno? Kaj je ta dejavnost? Kaj misliš, da bi lahko naredil/a, da bi to lahko postalo mogoče?

PRIPOROČENA LITERATURA IN VIRI

Baričič, L. et al (2018): *Danes se učimo zunaj*. Ljubljana: Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

Claybourne, A. (2015): *Človeško telo v 30 sekundah*. Ljubljana: Družina.

Malerba, C. (2014): *Srečen božič, sneženi mož!* Ljubljana: Grahovac.

Štiri zabavne dihalne vaje za otroke. Dostopno na: https://sl.juscogens.net/4-fun-breathing-exercises-children-8d0e02a [15. 7. 2021].

Žeblji v ograji. Dostopno na: https://www.osebna-rast.com/zeblji-v-ograji/ [15. 7. 2021].

Hoffman, M. (2013): *Velika knjiga o čustvih*. Lesce: Zala.

Jazbec, K. (2012): *Stres – v pravi meri dober in zaželen*. Dostopno na: https://www.abczdravja.si/psihologija/stres-v-pravi-meri-dober-in-zazelen/ [15. 7. 2021].

Jung and Mandala. Dostopno na: https://www.carl-jung.net/mandala.html [15. 7. 2021].

DIY crafts: MANDALA STONE - Innova Crafts. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=UNnvvDQ0GFE [15. 7. 2021].

The best of the best DIY board games. Dostopno na: https://www.pinterest.com/pin/74239093846101910/ [15. 7. 2021].

Lyness, D. (2015): *Stress (for kids)*. Dostopno na: https://kidshealth.org/en/kids/stress.html [15. 7. 2021].

How To Paint Dot Mandalas Very Beginners Stone Handmade stone Step by Step Tutorial. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=Pejqo_iQhCk [15. 7. 2021].

Mclure, S. (2013): *Simple Science: How to Make a Volcano with Kids*. Dostopno na: https://happybrownhouse.com/simple-science-how-to-make-a-volcano-with-kids/ [15. 7. 2021].

Montessori Common Farm Animals. Dostopno na: https://i.etsystatic.com/21694697/r/il/6d668d/2171761077/il_570xN.2171761077_l8dk.jpg. [10. 6. 2021].

Nekoč je bilo življenje – seznam predvajanja risank. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=LuWKqebogEo&list=PLKA5gFYiX2BUjoWyvmeWXGHA2N-QjMDyi [15. 7. 2021].

Novak, D. A. (2018): *Kako učinkovito pomagati otroku, ki je doživel težje izkušnje – priročnik za pedagoge*. Ljubljana: Slovenska fundacija za UNICEF. Dostopno na https://unicef.blob.core.windows.net/uploaded/documents/KAKO%20U%C4%8CINKOVITO%20POMAGATI%20OTROKU,%20KI%20JE%20DO%C5%BDIVEL%20TE%C5%BDJE%20IZKU%C5%A0NJE.pdf [15. 7. 2021].

Petrovič Erlah, P. in dr. (2004): *Asertivnost - Zakaj jo potrebujemo in kako si jo pridobimo*. Nazarje: Argos.

Rhoda, L. (2014): *Čustva*. Dostopno na: https://www.slideserve.com/lydia/ustva [15. 7. 2021].

Strniša, K. (2021): *Poimenovanje in razlaga čustev*. Dostopno na: https://www.brstpsihologija.si/poimenovanje-in-razlaga-custev/ [15. 7. 2021].

How To Make A Homemade Stress Ball, Simple DIY Instructions. Dostopno na: https://www.pinterest.co.kr/pin/809944314207350417/?amp_client_id=CLIENT_ID(_)&mweb_unauth_id={{default.session}}&simplified=true [3. 6. 2021].

Tršinar Vtič, D. in Pšunder, M. (2004): *Iskalci biserov. Priročnik za razredne ure: gradivo za razredne ure, projektne dneve, izbirne vsebine in roditeljske sestanke*. Maribor: Društvo Za boljši svet.

Infodrom: Religije. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=y0tEK8HYdMw [15. 7. 2021].

Vilhar, U. in Rantaša B., ur. (2016): *Priročnik za učenje in igro v gozdu*. Zbirka Gozd eksperimentov, 1. izdaja. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica. Dostopno na: https://www.gozdis.si/f/docs/Publikacije/Prirocnik_za_ucenje_in_igro_v_gozdu_9_10_1.pdf [15. 7. 2021].

Wikipedija: Trebušni ples. Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Trebu%C5%A1ni_ples [15. 7. 2021].

Zgradba Zemlje – raziskovanje s plastelinom. Dostopno na: https://www.zogiceinkravate.si/2018/03/zgradba-zemlje-raziskovanje-s.html [17. 7. 2021]